

ევროკავშირის მიმართ დამოკიდებულებისა და ცოდნის შეფასება საქართველოში

ცვლილებები და ტენდენციები 2009-2013

კვლევის ანგარიში

კვლევა ჩატარდა ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის ინიციატივით, CRRC საქართველოს მიერ, შვედეთის საერთაშორისო განვითარებისა და თანამშრომლობის (Sida) მხარდაჭერით. მის შინაარსზე პასუხისმგებელი არიან ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდი და CRRC საქართველო. ანგარიში არ გამოხატავს შვედეთის საერთაშორისო განვითარებისა და თანამშრომლობის ოფიციალურ პოზიციას.

სარჩევი

მიმოხილვა	3
შესავალი.....	5
ევროკავშირის შესახებ ცოდნა და აღქმა: ცვლილებები და ტენდენციები.....	7
სოციალური და პოლიტიკური განწყობები: ევროპული ღირებულებებისკენ ნელი სვლა.....	17
დასკვნა.....	22
დანართი 1: საქართველოს ეთნიკური უმცირესობები	23
დანართი 2: მეთოდოლოგია	25
დანართი 3: ცხრილები.....	28

მიმოხილვა

წინამდებარე ანგარიშში წარმოდგენილია ევროკავშირის მიმართ საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულებისა და მის შესახებ ცოდნის კვლევის შედეგები. აღნიშნული კვლევის სამი ტალღის მონაცემებზე დაყრდნობით, რომლებიც 2009, 2011 და 2013 წლებში ჩატარდა, განხილულია ის ტენდენციები და ცვლილებები, რომლებიც შეინიშნება ევროკავშირის მიმართ საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულებასა და ცოდნაში. გარდა ამისა, ბოლო გამოკითხვის ფარგლებში ჩატარდა ინტერვიუები სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზეც, რათა შეგვესწავლა საქართველოში მცხოვრები ყველაზე მრავალრიცხოვანი ეთნიკური უმცირესობების შეხედულებები და დაგვედგინა განსხვავებები ეთნიკური უმცირესობისა და უმრავლესობის შეფასებებს შორის. რესპონდენტებს, რომლებთანაც ინტერვიუები სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე ჩატარდა, ანგარიშში მოვიხსენიებთ როგორც „უმცირესობებს“, ხოლო ქართულ ენაზე გამოკითხულ რესპონდენტებს – როგორც „ქართულენოვნებს“. სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე ინტერვიუები ჩატარდა სამცხე-ჯავახეთის, ქვემო ქართლისა და კახეთის რეგიონებში (დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ დანართი 1).

აღნიშნული კვლევა ჩატარა CRRC საქართველომ ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის დაკვეთით.

მთავარი მიგნებები:

- ევროკავშირში ინტეგრაციის მხარდაჭერა საქართველოში კვლავ ძალიან ძლიერია და რეგულარულად ხვალ რომ ტარდებოდეს, საქართველოს მოსახლეობის უმრავლესობა ევროკავშირში გაწევრიანებას მისცემდა ხმას. თუმცა, რესპონდენტთა მხოლოდ 13 პროცენტს მიაჩნია, რომ ქვეყანა მზად არის ევროკავშირში გასაწევრიანებლად და მხოლოდ ერთი მესამედი ფიქრობს, რომ ევროკავშირის მოსახლეობის უმეტესობა ისურვებდა საქართველოს გაწევრიანებას ევროკავშირში.
- ქართულენოვნებიც და უმცირესობებიც ფიქრობენ, რომ ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი ან ძალიან მნიშვნელოვანია. ამავე დროს რესპონდენტებს მიაჩნიათ, რომ ევროკავშირის დახმარება არამიზნობრივად იხარჯება და სარგებელი ძირითადად მაღალჩინოსნებისთვის მოაქვს. ამავე დროს რესპონდენტთა უმრავლესობა თვლის, რომ ევროკავშირი საქართველოს ალტრუისტული მიზნების გამო ეხმარება.
- ქართულენოვნები ელიან, რომ ევროკავშირში გაწევრიანების შედეგად გაიზარდება ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოება, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შანსი და გაუმჯობესდება ეკონომიკური მდგომარეობა. ეს ნიშნავს იმას, რომ ქართულენოვნები ევროკავშირში გაწევრიანებას ქვეყნის ყველაზე მწვავე პრობლემების მოგვარების ერთ-ერთ საშუალებად განიხილავენ. ამავე

დროს რესპონდენტთა თითქმის ერთი მესამედი ფიქრობს, რომ ევროკავშირი „საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს“.

- ევროკავშირის მიმართ მეტწილად დადებითი დამოკიდებულების მიუხედავად, ქართველებში ევროკავშირში ემიგრაციის დიდი სურვილი არ შეინიშნება. ქართულენოვნების მხოლოდ ერთმა მეოთხედმა თქვა, რომ წავიდოდა რომელიმე ევროპულ ქვეყანაში სამუშაოდ და 11 პროცენტმა აღნიშნა, რომ იქ მუდმივად დასახლდებოდა.
- არც ქართულენოვნებს და არც უმცირესობებს არ აქვთ სათანადო ინფორმაცია ევროკავშირის, განსაკუთრებით კი საქართველოში ევროკავშირის როლის შესახებ. მართალია, წინა წლებთან შედარებით ქართულენოვნები ევროკავშირის შესახებ ოდნავ მეტ ცოდნას ავლენენ, მაგრამ უმცირესობები ინფორმაციის მწვავე დეფიციტის განიცდიან.
- ქართულენოვნები სულ უფრო მეტად იზიარებენ ევროპულ ღირებულებებს, მაგრამ ზოგ საკითხზე კონსერვატიული განწყობები მაინც მძლავრობს. ქართულენოვნები უფრო და უფრო ხშირად აცხადებენ, რომ მთავრობა ხალხის მიერაა დაქირავებული და კარგი მოქალაქისთვის მნიშვნელოვანია, იყოს კრიტიკური მთავრობის მიმართ. ეთნიკური უმცირესობები უფრო პატერნალისტურ დამოკიდებულებას ავლენენ და მათი სამი მეოთხედი აღნიშნავს, რომ მთავრობა მშობელივით უნდა ზრუნავდეს ადამიანებზე.
- ევროპული ინტეგრაცია და საგარეო პოლიტიკის საკითხები ქართულენოვნებისთვისაც და ეთნიკური უმცირესობებისთვისაც, ზოგადად, მეორეხარისხოვანია ეკონომიკურ საკითხებთან შედარებით. ქვეყნის წინაშე მდგარ ყველაზე მწვავე პრობლემად უმუშევრობა რჩება, ხოლო ტერიტორიული მთლიანობა ახლა ნაკლებად მწვავე პრობლემად მიიჩნევა, ვიდრე 2009 და 2011 წლებში.

შესავალი

უკვე მრავალი წელია, რაც ევროპასთან ინტეგრირება ქართული პოლიტიკური ელიტის ლაიტმოტივია. ქართველი პოლიტიკოსები მმართველი თუ ოპოზიციური ძალებიდან ევროპასთან კავშირებს ფაქტობრივად თავიანთ ღირსებად მიიჩნევენ და ცოტაა ისეთი წამყვანი პოლიტიკური აქტორი, რომელიც საქართველოს ევროპულ არჩევანს ეჭვის ქვეშ აყენებს. ამავე დროს ევროკავშირი მნიშვნელოვან ძალისხმევას და რესურსებს დებს საქართველოში და ხელისუფლებასა და სამოქალაქო სექტორს ეხმარება დემოკრატიის, პლურალიზმის, გამჭვირვალობისა და ეკონომიკის განვითარებაში.

ცოტა ხნის წინ ასოცირების ხელშეკრულების პარაფირებით ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ურთიერთობებში ახალი ეტაპის დაიწყო, რაც, სავარაუდოდ, გააღრმავებს პოლიტიკურ, ეკონომიკურ და სავაჭრო ურთიერთობებს ევროკავშირსა და საქართველოს შორის. მეორეს მხრივ, საქართველოს მთავრობამ უნდა გააგრძელოს რეფორმების განხორციელება ევროკავშირის სტანდარტებსა და პრაქტიკასთან მეტად დაახლოებისთვის. თავის მხრივ, ევროკავშირმა მეტი ძალისხმევა უნდა გამოიჩინოს საქართველოს ევროპული ინტეგრაციის მხარდაჭერისთვის.

შესაბამისად, ევროპის მიმართ საქართველოს მოსახლეობის განწყობების შესწავლა და საქართველოს მთავრობის ძალისხმევა, დაუახლოვოს ქვეყანა ევროკავშირის სტანდარტებსა და პრაქტიკას, ძალიან მნიშვნელოვანი გახდა. როგორც ეს ანგარიში გვიჩვენებს, ქართულენოვნები გამოკვეთილად ევროფილები არიან. თუმცა, საქართველოს მოქალაქეების უმრავლესობა, რომლებსაც უმუშევრობა და ეკონომიკური პრობლემები აწუხებთ, ევროკავშირში გაწევრიანებას მაინც როგორც შორეულ პერსპექტივას, ისე უყურებს. გარდა ამისა, საქართველოს მოქალაქეებს ძალიან მწირი ინფორმაცია აქვთ როგორც ევროკავშირის საქმიანობაზე საქართველოში, ასევე ევროკავშირში ინტეგრირებისთვის ქვეყნის მთავრობის მიერ გაწეულ ძალისხმევაზე. ევროპის შესახებ განსაკუთრებით არაინფორმირებულები ეთნიკური უმცირესობები არიან. ისინი ბევრად ნაკლებად აიგივებენ საკუთარ თავს ევროპელებთან და თავიანთ სავაჭრო პარტნიორად რუსეთს უფრო განიხილავენ. ამ სიტუაციაში ევროპის შესახებ მოსახლეობის ინფორმირების ამოცანა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანია.

წინამდებარე ანგარიშში მიმოხილულია ევროკავშირის და, განსაკუთრებით ევროპული ინტეგრაციის მიმართ, საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულებისა და ცოდნის კვლევის სამი ტალღის შედეგები. კვლევის პირველი ტალღა 2009 წელს ჩატარდა, 2008 წლის აგვისტოს რუსეთ-საქართველოს ომის შემდეგ. კვლევის მეორე ტალღა 2011 წელს ჩატარდა, მესამე კი - 2013-ში, ანუ 2012 წლის საპარლამენტო არჩევნების გზით ხელისუფლების ცვლილების შემდეგ. პირველი ორი კვლევისგან განსხვავებით, მესამე, 2013 წლის კვლევამ ასევე შეისწავლა ქვემო ქართლის, სამცხე-ჯავახეთის და კახეთის რეგიონებში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობების

წარმომადგენლების ცოდნა და დამოკიდებულება.¹ შესაბამისად, ეს ბოლო კვლევა გვიჩვენებს მთავარ განსხვავებებს ქვეყნის ეთნიკური უმცირესობებისა და ეთნიკური უმრავლესობის პრიორიტეტებსა და განწყობებს შორის.

---

¹ ეს ინტერვიუები უმცირესობათა ენებზე (სომხური და აზერბაიჯანული) ჩატარდა. დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ დანართი 2.

ევროკავშირის შესახებ ცოდნა და აღქმა: ცვლილებები და ტენდენციები

ქართველები, ზოგადად, მხარს უჭერენ და კეთილად არიან განწყობილი ევროკავშირის მიმართ და საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანების ძლიერ სურვილს გამოხატავენ. ევროკავშირის აღქმა წლების განმავლობაში უცვლელი რჩება. თუმცა, ბოლო წლებთან შედარებით, ქართულენოვნი უფრო ფხიზლად აფასებენ თავიანთ მოლოდინებს ევროკავშირთან დაკავშირებით. გარდა ამისა, ბევრმა არ იცის, რას აკეთებს ევროკავშირი საქართველოში და, მიუხედავად იმისა, რომ ევროკავშირის დახმარებას აფასებს, მიაჩნია, რომ ეს დახმარება საქართველოში არამიზნობრივად იხარჯება. ამავე დროს, თვალშისაცემია ეთნიკური უმცირესობების აშკარა არაინფორმირებულობა ევროკავშირის შესახებ. ევროკავშირთან დაკავშირებულ ყველა კითხვაზე უმცირესობების დიდი ნაწილის პასუხი იყო „არ ვიცი“, რაც, მათ შორის, ინფორმაციის დეფიციტზე მეტყველებს.

ევროკავშირში ინტეგრაცია

ქართულენოვნების 83 პროცენტმა 2013 წელს განაცხადა, რომ მხარს დაუჭერდა საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას, ხვალ რომ ტარდებოდეს რეფერენდუმი საქართველოს ევროკავშირში შესვლის შესახებ. ევროკავშირში გაწევრიანების ენთუზიაზმი კვლავ ძალიან ძლიერია. თუმცა, ევროკავშირის ზოგადი აღქმა ძირითადად არ შეცვლილა. ამჟამად, ქართულენოვნების 48 პროცენტს დადებითი წარმოდგენა აქვს ევროკავშირის შესახებ, 42 პროცენტს - ნეიტრალური, ხოლო 6 პროცენტს - უარყოფითი.² ამავე დროს საქართველოში მცხოვრები ეთნიკური უმცირესობები ნაკლებად არიან დარწმუნებული საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის სიკეთეებში. ხვალ რომ ტარდებოდეს რეფერენდუმი საქართველოს ევროკავშირში შესვლის შესახებ, ეთნიკური უმცირესობების 52 პროცენტი, ანუ უმრავლესობა, არ დაუჭერდა ამას მხარს ან არ იცის, როგორ მოიქცეოდა.³ თუმცა, უმცირესობების მესამედს დადებითი წარმოდგენა აქვს ევროკავშირის შესახებ, კიდევ ერთ მესამედს - ნეიტრალური, 23 პროცენტი ვერ გარკვეულა საკუთარ გრძნობებში ევროკავშირის მიმართ.⁴ ასეთი მერყეობა ევროკავშირის მიმართ ეთნიკური უმცირესობების განწყობების გამოკვეთილი მახასიათებელია.

ქართულენოვნებს ძალიან გაზვიადებული წარმოდგენა აქვთ იმ სიკეთეებზე, რასაც ევროკავშირის წევრობა მოიტანს.⁵ 2013 წლის გამოკითხვის შედეგების მიხედვით, 70 პროცენტი თვლის, რომ ეროვნული უსაფრთხოება გაძლიერდება (2011 წელს შესაბამისი მაჩვენებელი 59% იყო). 63 პროცენტი ფიქრობს, რომ ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შანსები გაიზრდება; 65 პროცენტი სამუშაო ადგილების რაოდენობის გაზრდას ელოდება, ხოლო 64-64 პროცენტი - პენსიების ზრდას, სიტყვის თავისუფლების ზრდას და განათლების ხარისხის გაუმჯობესებას.

² იხილეთ ცხრილი, კითხვა 17 (ყველა ცხრილი მოცემულია დანართში 3).

³ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 62.

⁴ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 17.

⁵ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 72.

უმცირესობებსაც აქვთ ამ სიკეთეების იმედი, ოღონდ ეს იმედი ბევრად მოკრძალებულია; ქართულენოვნებთან შედარებით, მათ პასუხებში უფრო ხშირად მოისმენთ, რომ აღნიშნულ სფეროებში არაფერი შეიცვლება, ან რომ მათ არ იციან, შეიცვლება თუ არა რამე.

ევროკავშირში გაწევრიანების მოსალოდნელი სარგებლით აიხსნება ევროინტეგრაციის მხარდაჭერა ქართულენოვნების ასეთი დიდი უმრავლესობის მიერ. თუმცა, მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ ქართულენოვნები არარეალისტები მაინც არ არიან. მათ მხოლოდ მცირე ჯგუფს სჯერა, რომ ეს საკითხები მნიშვნელოვნად გაუმჯობესდება, ხოლო მათი უმრავლესობა მხოლოდ ზომიერ გაუმჯობესებას ელის.⁶

2013 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, წინა წლებთან შედარებით ქართულენოვნები მეტი სიფრთხილით ეკიდებიან ევროკავშირთან ურთიერთობას. 2013 წელს ქართულენოვნების 29 პროცენტმა შეაფასა ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობები როგორც კარგი და თითქმის ორჯერ მეტმა (57%) – როგორც ნეიტრალური. ეს უკანასკნელი მაჩვენებელი 2011 წელს 41 პროცენტი იყო, ხოლო 2009 წელს – 38 პროცენტი.⁷ ქართულენოვნები არც ქვეყნის ევროკავშირში გაწევრიანების რეალური პერსპექტივების შეფასებისას იტყუებენ თავს. მათი მხოლოდ 13 პროცენტი, და უმცირესობების 8 პროცენტი ფიქრობს, რომ საქართველო უკვე მზად არის ევროკავშირში გასაწევრიანებლად. ქართულენოვნების 29 პროცენტს მიაჩნია, რომ ქვეყანა ამისათვის მზად ხუთ წელიწადში ან უფრო ადრე იქნება. ქართულენოვნების 35 პროცენტმა და უმცირესობების 58 პროცენტმა კი არ იცის, როდის იქნება საქართველო მზად ევროკავშირში გასაწევრიანებლად. ანალოგიურია პასუხები კითხვაზე, რეალურად როდის შეძლებს საქართველო ევროკავშირში გაწევრიანებას.⁸ მოსახლეობის მხოლოდ ერთ მესამედს მიაჩნია, რომ ეს ახლო მომავალში მოხდება.

ქართულენოვნების ორი მესამედი თვლის, რომ ევროკავშირი მშვიდობისა და უსაფრთხოების წყაროა ევროპაში, მხარს უჭერს დემოკრატიისა და ეკონომიკის განვითარებას არაწევრ სახელმწიფოებში და დემოკრატიულ გაერთიანებას წარმოადგენს. შესაბამისი შეფასებები 2009 წლის შემდეგ მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა. ევროკავშირის შესახებ ამ ძირითადად დადებითი შეხედულების მიუხედავად, 2013 წლის გამოკითხვის შედეგების თანახმად, ქართულენოვნები უფრო ხშირად ეთანხმებიან მოსაზრებას, რომ ევროკავშირი იმპერიის ახალი ფორმაა და ის საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს.⁹

მიუხედავად იმისა, რომ ქართულენოვნებთან შედარებით ეთნიკური უმცირესობები ნაკლებად უჭერენ მხარს ევროკავშირში გაწევრიანებას, ისინი შედარებით ნაკლებად აღიქვამენ ევროკავშირს იმპერიად, ან მიიჩნევენ, რომ ევროკავშირი საფრთხეს უქმნის ტრადიციებს. ისინი ევროკავშირის შესახებ დადებით მოსაზრებებს უფრო

⁶ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 72.

⁷ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 20.

⁸ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 70.

⁹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 41.

ეთანხმებიან, ვიდრე უარყოფითს. თუმცა, ყველაზე ხშირი პასუხი ყველა ასეთ კითხვაზე არის „არ ვიცი“, რაც უმცირესობებს შორის ევროკავშირის შესახებ ინფორმაციის მწვავე ნაკლებობის მაჩვენებელია.

ევროკავშირთან დაკავშირებით ქართულენოვანების არაერთგვაროვანი დამოკიდებულების მიზეზების დასაგენად დამატებითი კვლევები იქნება საჭირო. თუმცა, ერთი რამ ცხადია: მოსახლეობის უმეტესობისთვის ევროკავშირში გაწევრიანება არ არის მთავარი პრიორიტეტი. ქართულენოვანებისთვის და უმცირესობებისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი საზრუნავი მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესება და დასაქმების პერსპექტივაა. 2013 წელს ქართულენოვანების 63 პროცენტისა და უმცირესობების 65 პროცენტის აზრით, დასაქმება საქართველოს წინაშე მდგარი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემების პირველ სამეულში შედის, რაც, 2011 წლის 58 პროცენტსა და 2009 წლის 53 პროცენტთან შედარებით, გაზრდილი მაჩვენებელია.¹⁰ ტერიტორიული მთლიანობა, მეორე ყველაზე მწვავე პრობლემა, ქართულენოვანების 39 პროცენტმა და უმცირესობების მხოლოდ 5 პროცენტმა დაასახელა. 2009 წელს, ომის შემდეგ ჩატარებულ გამოკითხვაში, ტერიტორიული მთლიანობა ქართულენოვანების 53 პროცენტმა დაასახელა; ამდენივემ დაასახელა მაშინ დასაქმებაც. ტერიტორიული მთლიანობის მნიშვნელობის კლება, სავარაუდოდ, ომის მოგონებების მივიწყებისა და ხანგრძლივი ეკონომიკური სიდუხჭირის ამსახველია.

ქართულენოვანების მხოლოდ 12 პროცენტმა და უმცირესობების 6 პროცენტმა დაასახელა ევროკავშირში გაწევრიანება საქართველოს წინაშე მდგარ სამ ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხს შორის. თუ პოლიტიკოსებს, მთავრობასა და სამოქალაქო საზოგადოებას სურთ, რომ საქართველოში ევროკავშირის მხარდაჭერა გაიზარდოს, აუცილებელი იქნება მოსახლეობას აუხსნან, რა ხელშესახებ ეკონომიკურ სარგებელს მოიტანს ევროკავშირში გაწევრიანება დასაქმებისა და ფასების კუთხით.

ცოდნა ევროკავშირის შესახებ

არც ქართულენოვანები და არც უმცირესობები არ არიან ინფორმირებული ევროკავშირისა და კონკრეტულად ევროკავშირის როლის შესახებ საქართველოში. მაშინ, როდესაც ქართულენოვანები წინა წლებთან შედარებით ოდნავ მეტ ცოდნას ავლენენ ევროკავშირის შესახებ, უმცირესობებს შორის ამ ცოდნის მწვავე დეფიციტი ჩანს.

2013 წელს ქართულენოვანების 82 პროცენტმა სწორად აღნიშნა, რომ საქართველო არ არის ევროკავშირის წევრი, ხოლო უმცირესობების შესაბამისი მჩვენებელი ნაკლები იყო - 56 პროცენტი. საქართველო ევროკავშირის წევრი ქართულენოვანებისა და უმცირესობების მხოლოდ 8 პროცენტს ჰგონია, უმცირესობათა 35 პროცენტმა კი ამ კითხვაზე პასუხი არ იცის.¹¹

¹⁰ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 3.

¹¹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 23.

და მაინც, ქართველები არ არიან სათანადოდ ინფორმირებული ევროკავშირის შესახებ. ქართულენოვნების მხოლოდ 24 პროცენტმა და უმცირესობების 17 პროცენტმა აღნიშნა სწორად, რომ ევროკავშირის წევრი ქვეყნების რაოდენობა 21-დან 30-მდეა.¹² 2013 წელს ქართულენოვნების მხოლოდ 23 პროცენტს და უმცირესობების 7 პროცენტს ჰქონდა გაგონილი აღმოსავლეთ პარტნიორობის პროგრამის შესახებ, რომლის ფარგლებშიც მიმდინარეობს დიალოგი ევროკავშირსა და საქართველოს შორის.¹³

ასევე დიდი გაურკვევლობაა ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისიასთან დაკავშირებით. ქართულენოვნებისა და უმცირესობების დიდმა ნაწილმა (32% და 44%) არ იცის, თუ რა მისიას ასრულებს ეს სტრუქტურა. ქართულენოვნების მხოლოდ 29 პროცენტმა თქვა სწორად, რომ ევროკავშირის სადამკვირვებლო მისია ხელს უწყობს სიტუაციის დარეგულირებას კონფლიქტურ ზონებში. ეს მონაცემი 2011 წლის შესაბამისი მაჩვენებლის ტოლია. თუმცა, ნაკლებია 39 პროცენტიან მაჩვენებელზე, რომელიც 2009 წლის კვლევაში, ანუ მისიის ოპერაციის დაწყებიდან მალევე განხორციელებულ კვლევაში იყო. თითქმის იგივე რაოდენობა, 24 პროცენტი, ფიქრობს, რომ სადამკვირვებლო მისია საბაზრო ეკონომიკაზე ორიენტირებული რეფორმების განხორციელებას უწყობს ხელს. უმცირესობებს კიდევ უფრო ნაკლები ინფორმაცია აქვთ საქართველოში ევროკავშირის ამ ცნობილი მისიის დანიშნულების შესახებ: მხოლოდ 5 პროცენტმა დაასახელა სწორად მისი ფუნქცია.¹⁴ ის ფაქტი, რომ ასე ცოტა ადამიანმა იცის იმ მისიის ფუნქცია, რომელიც საქართველოში ევროკავშირის, ალბათ, ყველაზე თვალშისაცემი წარმომადგენლობაა, გიჩვენებს, თუ რა მოცულობის სამუშაოა შესასრულებელი იმისთვის, რომ მოსახლეობა ინფორმირებული იყოს საქართველოში ევროკავშირის აქტივობების შესახებ.

ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის

რადგან მოსახლეობას ბუდოვანი წარმოდგენა აქვს იმაზე, თუ რას აკეთებს ევროკავშირი საქართველოში, მან ასევე არ იცის, თუ რამდენად ეფექტიანია ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის. კითხვას, თუ რამდენად მიზნობრივად იხარჯება ევროკავშირის დაფინანსება საქართველოში, 2013 წელს ქართულენოვნების 37 პროცენტმა და უმცირესობების 48 პროცენტმა უპასუხა, რომ არ იცის.¹⁵ მართლაც, იმ ქართულენოვნების რიცხვი, ვინც ფიქრობს, რომ ევროკავშირის დაფინანსება არამიზნობრივად იხარჯება, მეტია იმათზე, ვინც მიიჩნევს, რომ ეს დახმარება მიზნობრივად იხარჯება (40% და 22%). გარდა ამისა, გარკვეული ცინიზმი შეიმჩნევა პასუხებში კითხვაზე, ვინ სარგებლობს ევროკავშირის დახმარებით: ქართულენოვნების 36 პროცენტს და უმცირესობების 32 პროცენტს მიაჩნია, რომ ყველაზე მეტად ამით მაღალჩინოსნები სარგებლობენ; თითქმის ამდენივე მიიჩნევს, რომ ამ დახმარებით ქვეყნის მოსახლეობა სარგებლობს.¹⁶

¹² იხილეთ ცხრილი, კითხვა 22.

¹³ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 31.

¹⁴ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 36.

¹⁵ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 45.

¹⁶ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 44.

მიუხედავად ამისა, ქართულენოვნიცა და უმცირესობებიც თვლიან, რომ ევროკავშირის დახმარება საქართველოსთვის მნიშვნელოვანი ან ძალიან მნიშვნელოვანია - 89 და 69 პროცენტი, ქართულენოვნების მხოლოდ 4 პროცენტი და უმცირესობების 11 პროცენტი თვლის, რომ ეს დახმარება არ არის მნიშვნელოვანი.¹⁷ ეს ერთგვარი წინააღმდეგობრივი ვითარება, როდესაც ევროკავშირის დახმარება არაეფექტიანად და უფრო მაღალჩინოსნებისთვის სარგებლობის მომტანად მიიჩნევა, მაგრამ ამავე დროს ფასდება, როგორც მნიშვნელოვანი, შეიძლება იმაზე მიაჩნებდეს, რომ ევროკავშირი ძირითადად უფრო დიპლომატიურ პარტნიორად და ადამიანის უფლებების დამცველად აღიქმება, ვიდრე ეფექტიან დონორად. თუმცა, ამ ჰიპოთეზის დადასტურებისთვის დამატებითი კვლევების ჩატარებაა საჭირო.

ქართულენოვნიცა და უმცირესობები ფიქრობენ, რომ ევროკავშირი საქართველოს ალტრუსტული მიზნებით ეხმარება.¹⁸ ყველაზე ხშირი პასუხი კითხვაზე, თუ რატომ ეხმარება ევროკავშირი საქართველოს არის ის, რომ ევროკავშირს სურს სტაბილურობა მის სამეზობლოში - 60 პროცენტი ამ მოსაზრებას ეთანხმება ან სრულად ეთანხმება. ორი სხვა ასევე ხშირად ნახსენები მიზეზი იყო: ევროკავშირი ეხმარება ყველა განვითარებად ქვეყანას და ევროკავშირი დაინტერესებულია საქართველოს სტაბილურობით, რათა გამოიყენოს ჩვენი ტერიტორია ევროპაში ნავთობისა და გაზის ტრანსპორტირებისთვის. თუმცა, 19 პროცენტს მიაჩნია, რომ დახმარების გაწევით ევროკავშირს სურს, თავისი ზეგავლენის ქვეშ მოაქციოს საქართველო.¹⁹

ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ მოსახლეობის უმეტესობამ ზუსტად არ იცის, რას აკეთებს ევროკავშირი საქართველოში და თან ბევრი ფიქრობს, რომ ევროკავშირის დახმარება არამიზნობრივად იხარჯება, მაინც არის განცდა, რომ ევროკავშირი კარგია, ის საქართველოს კეთილი მიზნებით ეხმარება და ეს დახმარება მნიშვნელოვანია.

უმცირესობები რუსეთისკენ, ქართულენოვნიცა კი ევროპისკენ იხრებიან

ძალიან მნიშვნელოვანი განსხვავება შეინიშნება ქართულენოვნიცისა და უმცირესობების განწყობებს შორის, როდესაც საქმე, ერთის მხრივ რუსეთისადმი და, მეორეს მხრივ, ევროპისა და დასავლეთისადმი დამოკიდებულებას ეხება. უმცირესობებს რუსეთი მიაჩნიათ იმ ქვეყნად, რომელიც საქართველოს ყველაზე უკეთ დაეხმარება (57%, ხოლო ასეთი ქართულენოვნიცის რიცხვია 17%). ქართულენოვნიცისთვის კი პირიქით, ევროკავშირია ის, რომელიც მათ ყველაზე უკეთ დაეხმარება: ასე ქართულენოვნიცის 38 პროცენტი და უმცირესობების მხოლოდ 14 პროცენტი ფიქრობს.

კითხვა 48: ყველაზე უკეთ ვის შეუძლია დღეს დაეხმაროს საქართველოს – ევროკავშირს, ამერიკის შეერთებულ შტატებს თუ რუსეთს? (2013; %)

ქართულენოვნიცა	უმცირესობები
----------------	--------------

¹⁷ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 46.

¹⁸ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 47.

¹⁹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 47.

ევროკავშირი	38	14
აშშ	18	17
რუსეთი	17	57
არცერთი	7	2
არ ვიცი	19	9

უმცირესობების თითქმის იმავე ნაწილს მიაჩნია, რომ დსთ-თან თანამშრომლობა, სადაც რუსეთი წამყვანი ძალაა, ისევე მნიშვნელოვანია, როგორც ევროკავშირთან (შესაბამისად, 26% და 30%; ქართულენოვნების მხოლოდ 11 პროცენტს მიაჩნია, რომ რუსეთთან თანამშრომლობა ყველაზე მნიშვნელოვანია).²⁰

ემიგრაციას რაც შეეხება, ქართულენოვნებისა და უმცირესობების ერთი მეოთხედი წავიდოდა საზღვარგარეთ სამუშაოდ. თუმცა, ემიგრაციის მსურველი უმცირესობებიდან 55 პროცენტს რუსეთში წასვლა ურჩევნია მაშინ, როდესაც ამ ქვეყანაში ემიგრაციის მსურველი ქართულენოვნების რაოდენობა მხოლოდ 15 პროცენტია იმის მიუხედავად, რომ რუსეთში ქართველების დიდი დიასპორაა.²¹ იმ უმცირესობების საერთო რაოდენობიდან, ვინც სწავლის გასაგრძელებლად წავიდოდა საზღვარგარეთ, 35 პროცენტი რუსეთს ირჩევს; ასეთთა რაოდენობა ქართულენოვან რესპონდენტებს შორის მხოლოდ 4 პროცენტია.²²

უმცირესობების ასეთი გამოკვეთილი ორიენტაცია რუსეთზე განსაკუთრებით თვალშისაცემია, როდესაც საქმე უცხო ენის არჩევას ეხება. კითხვაზე, რომელი უცხო ენის სწავლა უნდა იყოს სავალდებულო სკოლებში, ანუ, მომავალი თაობები რომელ ენებზე შეძლებენ კომუნიკაციის დამყარებას გარე სამყაროსთან, უმცირესობების 53 პროცენტი რუსულს ასახელებს, თითქმის ორჯერ მეტი ქართულენოვნების იმ 25 პროცენტთან შედარებით, ვინც ამავე მოსაზრებას იზიარებს. ქართულენოვნების 62 პროცენტს ინგლისური ენის სწავლება სავალდებულოდ მიაჩნია ქართულ სკოლებში, ამავე აზრის მქონე უმცირესობების წილი კი 38 პროცენტს შეადგენს. ქართულენოვნების მხრიდან ინგლისური ენისთვის ასეთი გამოკვეთილი უპირატესობის მინიჭება აშკარად მიუთითებს მათ პროდასავლურ ორიენტაციაზე და ასევე იმ განცდაზე, რომ მომავალი ინგლისური ენის ცოდნასთან უფროა დაკავშირებული, ვიდრე რუსულის.

უნდა აღინიშნოს, რომ უმცირესობების მხრიდან რუსულისთვის ამ უპირატესობის მინიჭება არ მიუთითებს იმაზე, რომ მათ რუსული უკეთ იციან, ვიდრე ქართულენოვნებმა. სინამდვილეში, ქართულენოვნებთან შედარებით, უმცირესობებმა რუსული უფრო ცუდად იციან: ქართულენოვნების 29 პროცენტი ამბობს, რომ რუსული კარგად იცის (2011 წელს ეს მაჩვენებელი 38% იყო), ხოლო უმცირესობებს შორის ასეთი 20 პროცენტია. გარდა ამისა, ელემენტარული რუსული არ იცის უმცირესობების 17 პროცენტმა და ქართულენოვნების 10 პროცენტმა.

²⁰ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 9.

²¹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 52.

²² იხილეთ ცხრილი, კითხვა 54.

რუსეთისადმი ქართულენოვანებისა და უმცირესობების დამოკიდებულებებს შორის განსხვავების კიდევ ერთი მაჩვენებელი ისაა, რომ უმცირესობათა ნახევარზე მეტმა (56%) რუსეთთან ურთიერთობები საქართველოსათვის ყველაზე მნიშვნელოვან საკითხს შორის დაასახელა. ქართულენოვანების შემთხვევაში ეს მაჩვენებელი 24 პროცენტია.²³ კითხვაზე, თუ ვისთან უნდა ჰქონდეს საქართველოს მჭიდრო პოლიტიკური თანამშრომლობა, ევროკავშირი ქართულენოვანების 69 პროცენტმა, ხოლო უმცირესობების მხოლოდ 30 პროცენტმა დაასახელა.²⁴

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ იმ ქართულენოვანთა რაოდენობა, ვისაც მიაჩნია, რომ საქართველოს ყველაზე ახლო პოლიტიკური თანამშრომლობა რუსეთთან უნდა ჰქონდეს, 2011 წლის 47 პროცენტიდან გაიზარდა 65 პროცენტამდე 2013 წელს, რაც შესაძლოა, იმის მაჩვენებელი იყოს, რომ ქართულენოვანებისა და უმცირესობების შეხედულებები ამ საკითხზე ერთმანეთს უახლოვდება. ამრიგად, მიუხედავად იმისა, რომ ქართულენოვანები გაცილებით უფრო დიდი ევროფილები არიან უმცირესობებთან შედარებით, ისინი სულ უფრო მეტად ეთანხმებიან უმცირესობებს რუსეთთან თანამშრომლობის თაობაზე. ქართულენოვანების მზარდ პოზიტიურ დამოკიდებულებას რუსეთის მიმართ სხვა კვლევებიც ადასტურებს. მაგალითად, CRRC-ის მიერ ჩატარებული 2012 წლის კავკასიის ბარომეტრის მიხედვით, ქართველების რაოდენობა, რომლებიც რუსეთს ყველაზე დიდ მტრად მიიჩნევენ, შემცირდა 2011 წლის 51 პროცენტიდან 35 პროცენტამდე 2012 წელს.

ეს შედეგები შეიძლება, აიხსნას იმით, რომ ამჟამინდელი ხელისუფლება ცდილობს ურთიერთობების ნორმალიზებას რუსეთთან და ცოტა ხნის წინ ქართული პროდუქციისთვის რუსეთის ბაზარი გაიხსნა. ბუნებრივია, ომისშემდგომ პერიოდში, 2009 წელს, როდესაც რუსეთთან ურთიერთობები უკიდურესად დამაბული იყო, რუსეთთან თანამშრომლობის სურვილი ბევრად ნაკლებმა გამოხატა. საინტერესო იქნებოდა დაკვირვება, გაიზარდებდა თუ არა საქართველოს მოსახლეობის სურვილი, მჭიდროდ ითანამშრომლოს ამ ქვეყანასთან, რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობების რაიმე შემდგომი გაუმჯობესების კვალობაზე.

ინფორმაციის შეზღუდული ხელმისაწვდომობა უმცირესობებისთვის

როგორც ზემოთ აღინიშნა, უმცირესობებს ბევრად უფრო ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობებზე, ვიდრე ქართულენოვანებს. უმცირესობები უფრო ხშირად ამბობენ, რომ არ იციან, არის თუ არა საქართველო ევროკავშირის წევრი, რას მოუტანს ქვეყანას ევროკავშირის წევრობა ან დაუჭერდნენ თუ არა მხარს საქართველოს ევროკავშირში გაწევრიანებას. ეს ბუნდოვანება, სავარაუდოდ, ინფორმაციის ნაკლებობის შედეგია: უმცირესობები ამ და ბევრ სხვა საკითხზე ინფორმაციას არ ან ვერ იღებენ.

ინფორმაციის ასეთი დეფიციტი გასაკვირი არ არის. უმცირესობების თითქმის ნახევარი ამბობს, რომ ელემენტარული ქართული არ იცის, ხოლო რუსული კარგად უმცირესობების მხოლოდ 20 პროცენტმა იცის. მარტივად რომ ავხსნათ,

²³ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 3.

²⁴ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 58.

უმცირესობათა უმეტესობას ქართველ თანამემამულეებთან კომუნიკაციის ან ქვეყნის მედიით სარგებლობის არანაირი საშუალება არა აქვს. შედეგად, მათ არ აქვთ შესაძლობა, რომ სრულად მიიღონ მონაწილეობა ქვეყნის სამოქალაქო ცხოვრებაში.

უმცირესობები ამბობენ, რომ მათ საქართველოს პოლიტიკური ცხოვრება არ აინტერესებთ. ქვეყნის საშინაო პოლიტიკა ქართულენოვნების 55 პროცენტს აინტერესებს, ხოლო 45 პროცენტს არ აინტერესებს. უმცირესობების შემთხვევაში კი შესაბამისი მონაცემები 37 და 61 პროცენტია.²⁵ შედეგები ანალოგიურია საქართველოს საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებითაც: უმცირესობების 63 პროცენტს საგარეო პოლიტიკა არ აინტერესებს, რაც, უდავოდ, ევროკავშირის შესახებ მათ წარმოდგენებზეც აისახება.²⁶

ჩართულობის ამ ნაკლებობის მკაფიო ილუსტრაციაა ის ფაქტი, რომ უმცირესობების ორ მესამედზე მეტმა, ამჟამინდელი და ყოფილი მმართველი პარტიების (კოალიცია ქართული ოცნება და ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა) გარდა, ვერ გამოხატა საკუთარი განწყობა საქართველოს რომელიმე სხვა პოლიტიკური პარტიის მიმართ.²⁷

სწორედ ამ კონტექსტში უნდა განიხილებოდეს უმცირესობების პოზიტიური დამოკიდებულება რუსეთის მიმართ. მართლაც, ორივე პოლიტიკური პარტია, რომლის მიმართაც უმცირესობები ყველაზე პოზიტიურ განწყობებს გამოხატავენ, ამ რესპონდენტთა უმრავლესობის მიერ „ევროპული ღირებულებების“ მატარებელ პარტიებად მიიჩნევა, რაც იმას გვაფიქრებინებს, რომ უმცირესობები ცუდად არ არიან განწყობილი ევროპის მიმართ.

მართლაც, გასაკვირი არ არის, რომ ქართულენოვნებსა და უმცირესობებს განსხვავებული შეხედულებები აქვთ ამ საკითხებზე. ორივე ჯგუფი ინფორმაციის აბსოლუტურად განსხვავებული წყაროებით სარგებლობს. გარდა ამისა, უმცირესობებს ზოგადად საქართველოს შესახებ ინფორმაციის მიღების ნაკლები არჩევანი აქვთ.

ქართულენოვნები ახალი ამბების ხარზი მომხმარებლები არიან. 2013 წლის კვლევის მიხედვით, ქართულენოვანთა ორი მესამედი პოლიტიკის შესახებ ინფორმაციას ყოველდღიურად ტელეკომპანიების რუსთავი 2-ისა (69%) და იმედის (65%) მეშვეობით იღებს. ეს არის მათთვის ევროკავშირის შესახებ ინფორმაციის წყარო. ამავე დროს უმცირესობების ორი მესამედი რუსთავი 2-სა და იმედს, საქართველოში ყველაზე პოპულარულ ტელეარხებს, საერთოდ არ უყურებს.²⁸ ენობრივი ბარიერის გათვალისწინებით, გასაკვირი არც არის, რომ შინამეურნეობების უმრავლესობა ინფორმაციას ქართული არხებიდან არ იღებს.

მიუხედავად ამისა, უმცირესობების უმეტესობა (39%) აღნიშნავს, რომ ევროკავშირის შესახებ ბევრ ინფორმაციას ტელევიზიის მეშვეობით იღებს (ქართულენოვნების

²⁵ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 1.

²⁶ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 2.

²⁷ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 15.

²⁸ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 5.

შემთხვევაში ეს მონაცემი 27 პროცენტია).²⁹ იმის გათვალისწინებით, რომ უმცირესობები ქართულ არხებს ნაკლებად უყურებენ, ასეთი ტელევიზია უცხო ქვეყნის ტელევიზიაა. არ არის გასაკვირი, რომ უცხო ქვეყნის ტელეარხები საქართველოს ევროკავშირთან, რუსეთსა და რეგიონთან ურთიერთობების განსხვავებულ და სავარაუდოდ, ნაკლებ დეტალურ ინფორმაციას გადმოსცემს, რაც განაპირობებს იმ სხვაობებს, რომლებზეც ზემოთ იყო საუბარი.

გარდა ამისა, უმცირესობებს ინფორმაციის სხვა წყაროებზე ნაკლებად მიუწვდებათ ხელი. ინტერნეტს ყოველდღიურად ქართულენოვანების ერთი მესამედი იყენებს, ხოლო უმცირესობების მხოლოდ 12 პროცენტი. გარდა ამისა, ქართულენოვანების თითქმის ნახევარს (48%) არასდროს გამოუყენებია ინტერნეტი; ეს მონაცემი უმცირესობების შემთხვევაში 61 პროცენტს აღწევს, რასაც უმცირესობების ის 8 პროცენტიც ემატება, რომელმაც არ იცის, რა არის ინტერნეტი.³⁰ ასევე, ქართულენოვანები და უმცირესობები ინტერნეტს სხვადასხვა მიზნით იყენებენ: მაშინ, როდესაც ინტერნეტის მომხმარებელი ქართულენოვანებისა და უმცირესობების თითქმის 70 პროცენტი ინტერნეტს სოციალური ქსელებისთვის იყენებს, ინფორმაციის მოსაძიებლად ინტერნეტს ამ კატეგორიის ქართულენოვანი რესპონდენტების 58 პროცენტი, ხოლო უმცირესობების მხოლოდ 20 პროცენტი იყენებს. უმცირესობები ინტერნეტს უფრო მეგობრებსა და ნათესავებთან სკაიპით კომუნიკაციისთვის იყენებენ.³¹

განსხვავება ამ ორი ჯგუფის ინფორმირებულობის დონეებს შორის შეიძლება, აიხსნას იმით, რომ ქართულენოვანები და უმცირესობები სხვადასხვა მედია საშუალებებით სარგებლობენ და უმცირესობები, ქართულენოვანებთან შედარებით, ნაკლებად იყენებენ ინტერნეტს. გარკვეულწილად ამით აიხსნება ისიც, რომ უმცირესობები არაინფორმირებულები არიან საქართველოს საშინაო და საგარეო პოლიტიკის მთავარი ასპექტების შესახებ და ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვთ ევროკავშირისა და ევროპული ინტეგრაციის საკითხებზე. საქართველოში მიმდინარე მოვლენების შესახებ ინფორმაციის სიმწირის და, ზოგადად, უმცირესობებისთვის ხელმისაწვდომი საინფორმაციო წყაროების ნაკლებობის გათვალისწინებით, გასაკვირი არ არის, რომ უმცირესობები ვერ ავლენენ ცოდნას ევროპის შესახებ. უმცირესობების თითქმის ნახევარს არ სურს დამატებითი ინფორმაციის მიღება ევროპის შესახებ და მხოლოდ 32 პროცენტი ამბობს, რომ სურს მეტი შეიტყოს. ქართულენოვანების შემთხვევაში კი სურათი საპირისპიროა: 53 პროცენტს სურს, მეტი შეიტყოს ევროპის შესახებ (რაც 2009 წლის 66 პროცენტზე ნაკლებია), ხოლო 37 პროცენტი ამბობს, რომ მეტი ინფორმაციის მიღება არ უნდა.³²

ინფორმირების დონეში ასეთი განსხვავების გათვალისწინებით, არ უნდა ველოდოთ, რომ უმცირესობები უფრო მეტ ინფორმაციას მიიღებენ ან სურვილი ექნებათ, მიიღონ ინფორმაცია ევროპისა და ევროკავშირის შესახებ, სანამ არ მოხდება მათი მეტად ინტეგრირება საქართველოს პოლიტიკურ ცხოვრებაში. უმცირესობების განწყობების

²⁹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 37.

³⁰ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 83.

³¹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 85.

³² იხილეთ ცხრილი, კითხვა 38.

რადიკალური ცვლილება ნაკლებად სავარაუდოა მანამ, სანამ ისინი საქართველოს საგარეო და საშინაო პოლიტიკაში არ ჩაერთვებიან; ამისათვის კი მათ ინფორმაციის მიღებისა და დებატებში მონაწილეობის საშუალება უნდა ჰქონდეთ.

სოციალური და პოლიტიკური განწყობები: ევროპული ღირებულებებისკენ ნელი სვლა

ქართველი პოლიტიკოსები ხშირად საუბრობენ ქვეყნის ევროპული მომავლისა და „ევროპული ერების ოჯახთან“ საქართველოს გაერთიანების შესახებ. რადგან ევროკავშირი ამ ერების ოჯახს წარმოადგენს, ის ეფუძნება საერთო ღირებულებებს, რომლებიც, თავის მხრივ, ემყარება დემოკრატიის, ადამიანის უფლებებისა და საერთო კულტურის ურყევ რწმენას. კვლევის სამი ტალღის შედეგების თანახმად, საქართველო ჯერ ძალიან შორს დგას ამ საერთო ღირებულებების სრულად გაზიარებისგან. თუმცა, 2009 წელთან შედარებით, ამ მიმართულებით გარკვეული წინსვლა შეინიშნება.

ქართულენოვანთა დიდი ნაწილი თავს ევროპელად არ მიიჩნევს, მხოლოდ ყოველი მეხუთე თვლის თავს ერთდროულად ქართველად და ევროპელად. ეს იმის მიუხედავად ხდება, რომ უმრავლესობა ეთანხმება ყოფილი პრემიერმინისტრის, ზურაბ ჟვანიას გამონათქვამს: „მე ვარ ქართველი და, მაშასადამე, ვარ ევროპელი.“ ეს, სავარაუდოდ, იმის მაჩვენებელია, რომ ევროპული იდენტობა საქართველოში სრულად დამკვიდრებული არ არის.

საქართველო ღრმად კონსერვატიულ ქვეყნად რჩება, სადაც გაუმართლებლადაა მიჩნეული ქორწინებამდე სექსუალური ურთიერთობები, განსაკუთრებით ქალის მხრიდან. უმცირესობები განსაკუთრებით კონსერვატიულები არიან. თუმცა, ეს მიდგომები ბოლო წლებში გარკვეულწილად შერბილდა, რაც შესაძლოა, იმის ვარაუდის საფუძველს იძლეოდეს, რომ ის, რასაც ფართო გაგებით „ევროპული ლიბერალიზმი“ შეიძლება, ეწოდოს, ძლიერდება. ქართულენოვნები (ქვეყნის ეთნიკური უმცირესობებისგან განსხვავებით) შედარებით გახსნილები არიან გარე სამაყროსადმი და, უმცირესობებთან შედარებით, მეტ მზადყოფნას გამოთქვამენ უცხოელებთან ბიზნესის კეთებისთვის.

ამას ემატება ისიც, რომ ძლიერდება სახელმწიფოს თანამედროვე ხედვა და კრიტიკული პოზიცია მთავრობის მიმართ. ახლა უფრო მეტი ქართულენოვანი ამბობს, რომ მთავრობა დაქირავებულივით უნდა იქცეოდეს და არა მშობელივით. ასევე, ქართულენოვნებს უფრო მეტად მიაჩნიათ, რომ აქტიური მოქალაქეობა მნიშვნელოვანია. ამ საკითხებზე უმცირესობებს განსხვავებული მოსაზრებები აქვთ და უფრო კონსერვატიულ, პატერნალისტურ შეხედულებებს ავლენენ. ეს ხაზს უსვამს იმას, რომ საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის პროცესში ყურადღება უნდა მიექცეს უმცირესობების უფრო ღრმა ინტეგრაციას საქართველოს საზოგადოებაში.

სოციალური განწყობები და იდენტობა

მიუხედავად ევროკავშირში გაწევრიანებისადმი დიდი მხარდაჭერისა, ქართულენოვნები საკუთარ თავს ევროპელად არ აღიქვამენ. მხოლოდ 20 პროცენტი თვლის თავს ერთდროულად „ქართველად და ევროპელად.“ თუმცა, ქართულენოვანთა რაოდენობა, რომლებიც თავს ქართველადაც მიიჩნევენ და

ევროპელადაც, იზრდება: 2009 წელს ქართულენოვნების მხოლოდ 13 პროცენტი, ხოლო 2011 წელს 16 პროცენტი მიიჩნევდა თავს ასეთად.³³ ეს მცირე მატება შესაძლოა სულ უფრო მეტი ქართველის მიერ საკუთარი თავის ევროპულ ღირებულებებთან იდენტიფიცირების ტენდენციის მაჩვენებელი იყოს.

მეორეს მხრივ, უმცირესობები არ აღიქვამენ თავს ევროპელად (უმცირესობების მხოლოდ 2% აღიქვამს თავს ასეთად), მაგრამ ქართულენოვნებთან შედარებით უფრო ხშირად აიგივებენ თავს უფრო ფართო იდენტობასთან: უმცირესობათა დიდი ნაწილი (46%) საკუთარ თავს კავკასიურ, ანუ უფრო ყოვლისმომცველ იდენტობასთან აიგივებს. ამ პან-ეთნიკურმა იდენტობამ შესაძლოა, საქართველოს უმცირესობებისთვის ერთ დღეს ევროპელობის მნიშვნელობა შეიძინოს.

2013 წელს როგორც ქართულენოვნების, ასევე უმცირესობების დიდი უმრავლესობა კვლავ სოციალურად კონსერვატიულ მოსაზრებებს და რელიგიური ინსტიტუტებისადმი დიდ ნდობას გამოხატავდა. საინტერესოა, რომ ქართულენოვან თანამემამულეებთან შედარებით, უმცირესობები სოციალურად უფრო კონსერვატიულები არიან. ქართულენოვანი რესპონდენტების 56 პროცენტმა თქვა, რომ არასდროს არ ამართლებს ქალის მიერ ქორწინების გარეშე ბავშვის გაჩენას; უმცირესობათა შორის კი ანალოგიური მოსაზრება 83 პროცენტმა გამოხატა. ასევე, ქართულენოვნებთან შედარებით, უმცირესობებს შორის უფრო მეტია მათი რიცხვი, ვინც არასდროს ამართლებს ქალის სექსუალურ ურთიერთობებს ქორწინებამდე (უმცირესობების 78%, ქართულენოვნების 68%). გარდა ამისა, თუ ქართულენოვნების მხოლოდ ერთი მესამედი არ ამართლებს მამაკაცის სექსუალურ ურთიერთობებს ქორწინებამდე, ასეთთა რიცხვი უმცირესობებს შორის 71 პროცენტს აღწევს.³⁴

2009 წლის შემდეგ ქართულენოვნების შეხედულებები ამ საკითხებზე შედარებით ლიბერალური გახდა. თუ 2009 წლის კვლევის მიხედვით რესპონდენტთა 63 პროცენტი არ ამართლებდა ქალის მიერ ქორწინების გარეშე ბავშვის გაჩენას, 78 პროცენტი კი ქალის სექსუალურ ურთიერთობებს ქორწინებამდე, 2013 წლის კვლევაში ეს მონაცემები 56 და 68 პროცენტამდე შემცირდა. გასაკვირი არ არის, რომ უფრო კოსმოპოლიტურ თბილისში მცხოვრები ქართულენოვნებისთვის ეს საკითხები უფრო მისაღებია და ამ კატეგორიის რესპონდენტთა მხოლოდ 37 პროცენტი მიიჩნევს ქალის მიერ ქორწინების გარეშე ბავშვის გაჩენას გაუმართლებლად. სოფლად მცხოვრები ქართულენოვნები მეტად კონსერვატიულები არიან, თუმცა, მაინც უფრო ტოლერანტულები, ვიდრე უმცირესობები.

თუ გავითვალისწინებთ, რომ ასეთ საკითხებზე საჯარო დებატები ბოლო თვეებში უფრო ინტენსიური გახდა, ქართულენოვნების მხრიდან ლიბერალური ღირებულებების გაძლიერების ტენდენცია იმედისმომცემია და ორგანიზაციებმა, რომლებიც ლიბერალური, ევროპული ღირებულებების პოპულარიზაციას ისახავენ მიზნად, უნდა სცადონ ამის მეტად გამოყენება.

³³ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 81.

³⁴ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 7.

უმცირესობებს შორის მზარდი სოციალური კონსერვატიზმი რელიგიურობის ზრდაზე არ აისახება. უმცირესობების მხოლოდ 14 პროცენტი ამბობს, რომ რელიგიურ მსახურებას თვეში ერთხელ ან მეტჯერ ესწრება მაშინ, როდესაც ქართულენოვნებს შორის შესაბამისი მაჩვენებელი 37 პროცენტია.³⁵ ქართულენოვნებისთვის რელიგია უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე უმცირესობებისთვის: ქართულენოვნების 84 პროცენტი ამბობს, რომ რელიგია მნიშვნელოვან როლს თამაშობს მათ ყოველდღიურ ცხოვრებაში, შესაბამისი მაჩვენებელი უმცირესობების შემთხვევაში 59 პროცენტია.³⁶ უმცირესობების შედარებით ნაკლები რელიგიურობა შეიძლება, პოტენციურად კარგი საწყისი პირობა იყოს ევროპული ღირებულებების გასაძლიერებლად, რადგან რელიგიები ხშირად კონსერვატიზმის, პატრიარქალური ღირებულებების გაძლიერების მქადაგებლად არის მიჩნეული. თუმცა, ეს ჰიპოთეზა შემდგომ კვლევას საჭიროებს.

ქართულენოვნები უფრო გახსნილები არიან გარე სამყაროს მიმართ, ვიდრე უმცირესობები. 70 პროცენტზე მეტი ქართულენოვანი იწონებს საქმიან ურთიერთობას ყველა იმ ერის წარმომადგენელთან, რომლებიც კითხვარშია ჩამოთვლილი - რუსებიდან დაწყებული ირანელებით და ებრაელებით დამთავრებული. ეს ციფრები მნიშვნელოვნად არ შეცვლილა კვლევის წინა ორ ტალღასთან შედარებით. უმცირესობები ბევრად უფრო სკეპტიკურად არიან განწყობილნი. რუსეთის შემთხვევაშიც კი, ქვეყნისა, რომელსაც ყველაზე მნიშვნელოვან ეკონომიკურ პარტნიორად მიიჩნევენ, უმცირესობების მხოლოდ 69 პროცენტი იწონებს საქმიან ურთიერთობას რუსებთან, ხოლო 26 პროცენტს ეს არ მოსწონს. შესაბამისი მონაცემები ქართულენოვნების შემთხვევაში ასეთია: 88 პროცენტი იწონებს და მხოლოდ 11 პროცენტი არ იწონებს. უმცირესობების უმეტესობა არ იწონებს საქმიან ურთიერთობას ფრანგებთან, ესპანელებთან, იტალიელებთან, პოლონელებთან, ბერძნებთან, ებრაელებთან, ამერიკელებსა და ირანელებთან.³⁷

პოლიტიკური განწყობები

სოციალური საკითხებისადმი განწყობების ზემოთ აღწერილი მცირე გაუმჯობესების მსგავსად, რომლებსაც ევროპული ღირებულებები შეიძლება ვუწოდოთ, ქართულენოვნები მეტად „ევროპულ“ ხედვას ავლენენ სახელმწიფოს და მოქალაქესა და ხელისუფლებას შორის დამოკიდებულების მიმართაც. 2013 წელს ქართულენოვნების ნახევარმა (52%) აღნიშნა, რომ მთავრობა დაქირავებულივით უნდა იქცეოდეს, 38 პროცენტს კი მიაჩნია, რომ მთავრობა მშობელივით უნდა იყოს. 2009 წელს რესპონდენტთა 45 პროცენტს მიაჩნდა, რომ მთავრობა მშობელი უნდა ყოფილიყო. ამრიგად, სახეზეა მოქალაქეობის და სახელმწიფოს უფრო თანამედროვე კონცეფციების განვითარება. ეს ცვლილება შეიძლება, უბრალოდ მაგალითი იყოს იმისა, თუ როგორ ღვინდება ქართველების პოლიტიკური განწყობები ანდა იმ კონკურენტული პოლიტიკური გარემოს გამოცდილებიდან გამომდინარეობდეს, რომელიც ქვეყანაში სულ უფრო ძლიერდება. ასეა თუ ისე, ნათელია, რომ

³⁵ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 90.

³⁶ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 12.

³⁷ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 105.

ქართულენოვნები ნელა, მაგრამ თანდათან უფრო მეტად გრძნობენ თავიანთ პასუხისმგებლობას სახელმწიფოს წინაშე.

იმავეს ვერ ვიტყვით უმცირესობებზე, რომელთა თითქმის სამი მეოთხედი სხვაგვარად ფიქრობს: 2013 წელს უმცირესობათა 75 პროცენტს მიაჩნია, რომ ხელისუფლება მშობელივით უნდა იქცეოდეს და მხოლოდ 14 პროცენტი ფიქრობს, რომ ის დაქირავებულივით უნდა იყოს. სახელმწიფოს ასეთი პატერნალისტური აღქმა შესაბამისობაშია უმცირესობების კონსერვატიულ შეხედულებებთან; პატერნალისტური აღქმის მაჩვენებელია ისიც, რომ უმცირესობები ქართულენოვნებზე უფრო ხშირად ამბობენ, რომ კარგი მოქალაქისთვის არ არის მნიშვნელოვანი, იყოს კრიტიკული მთავრობის მიმართ (უმცირესობები 56%; ქართულენოვნები 18%) და მონაწილეობა მიიღოს საპროტესტო აქციებში (უმცირესობები 60%; ქართულენოვნები 39%).

ხშირად აღნიშნავენ, რომ საქართველოს ეთნიკური უმცირესობები, ჩვეულებრივ, არჩევნებში ხმას მმართველ პარტიას აძლევენ (მიუხედავად იმისა, რომელი პარტია წარმოადგენს მმართველ ძალას) და რომ ხელისუფლებაში მყოფ პარტიას ყოველთვის დიდი მხარდაჭერა აქვს ქვემო ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში, უმცირესობებით მჭიდროდ დასახლებულ რეგიონებში. ცოტა საკვირველია, რომ სოფლად მცხოვრებ იზოლირებულ თემებს, რომლებიც ენობრივი ბარიერის გამო ვერ ურთიერთობენ სამთავრობო უწყებებთან, ასეთი პოზიტიური წარმოდგენა ჰქონდეთ ქვეყნის მდგომარეობის შესახებ. თუმცა, ამის მიზეზების შეფასება ამ ანალიზის ფარგლებს სცდება. მართლაც, 2013 წლის კვლევაში რესპონდენტების უმრავლესობამ დადებითი დამოკიდებულება გამოხატა სახელმწიფოს მიმართ: 69 პროცენტი დაეთანხმა მოსაზრებას, რომ ხელისუფლება მათნაირ ადამიანებს კარგად ექცევა, ქართულენოვნების შემთხვევაში ეს მაჩვენებელი 57 პროცენტი იყო.³⁸ თუმცა, უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულენოვნებს შორისაც უფრო მეტია ისეთი, ვინც თვლის, რომ მას ხელისუფლება კარგად ექცევა: 2009 წელს, გამოკითხულთა 41 პროცენტი სრულად ან ნაწილობრივ დაეთანხმა მოსაზრებას, რომ ხელისუფლება მათნაირ ადამიანებს სამართლიანად ექცევა; ეს მაჩვენებელი 2011 წელს 49 პროცენტამდე, ხოლო 2013 წელს 57 პროცენტამდე გაიზარდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ქართულენოვნების მზარდ რაოდენობას მიაჩნია, რომ მას სამართლიანად ექცევიან, ქართულენოვნები უფრო მეტად კრიტიკულები არიან სახელმწიფოს, მისი ლიდერებისა და საქართველოს დემოკრატიის დონის მიმართ. 2013 წელს, 2011 და 2009 წლების კვლევებთან შედარებით, ოდნავ მეტი ქართულენოვანი ფიქრობს, რომ მთავრობის მიმართ კრიტიკული მიდგომა მნიშვნელოვანია კარგი მოქალაქეობისთვის (72 პროცენტი, 66 და 52 პროცენტთან შედარებით).³⁹

გარდა ამისა, სულ უფრო მეტი ქართულენოვანი აფასებს ქვეყანაში არსებული დემოკრატიის დონეს კრიტიკულად. ამავდროულად უმცირესობებს უფრო ოპტიმისტური ხედვა აქვთ. 2011 წელს ქართულენოვნების 42 პროცენტი ფიქრობდა,

³⁸ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 13.

³⁹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 6.

რომ საქართველო უკვე დემოკრატიული ქვეყანა იყო, მაგრამ ჯერ კიდევ საჭიროებდა გაუმჯობესებას, 32 პროცენტი კი თვლიდა, რომ ქვეყანა ჯერ არ იყო დემოკრატიული, მაგრამ ამ მიმართულებით ვითარდებოდა. 2013 წელს იმ ადამიანების რაოდენობა, ვინც ფიქრობს, რომ საქართველოში არასრული დემოკრატიაა 39 პროცენტს აღწევს, იმათი რაოდენობა კი, ვისაც მიაჩნია, რომ ქვეყანაში დემოკრატია ჯერ არ დამყარებულა, 42 პროცენტამდე გაიზარდა. უფრო თვალშისაცემი სხვაობა მაინც ის არის, რომ უმცირესობათა 23 პროცენტს მიაჩნია, რომ საქართველო დემოკრატიულია და გაუმჯობესებას არ საჭიროებს, ხოლო ამავე მოსაზრებას ქართულენოვანთა მხოლოდ 2 პროცენტი ეთანხმება. ეს, სავარაუდოდ, კიდევ ერთხელ მიუთითებს უმცირესობებს შორის მთავრობით „კამყოფილების“ უფრო მაღალ დონეზე ქართულენოვანებთან შედარებით.⁴⁰

ეს ტენდენციები ქართულენოვანების პოლიტიკურ განწყობებში იმის მაჩვენებელია, რომ ქართულენოვანების მიერ სახელმწიფოსა და მოქალაქეობის აღქმა უფრო მეტად ემთხვევა ევროპულ ღირებულებებს, ვიდრე ეს წარსულში იყო: ისინი სახელმწიფოს არამარტო უყურებენ, როგორც ინსტიტუტს, რომელიც, უპირველეს ყოვლისა, მათ უნდა ემსახურებოდეს, არამედ უფრო ხშირად ამბობენ, რომ ხელისუფლების მიმართ კრიტიკული მიდგომა მნიშვნელოვანია კარგი მოქალაქისთვის. თუ ეს ტენდენცია გაგრძელდა, ალბათ, ისეთი სიტუაციის მომსწრენი გავხდებით, როდესაც ქართულენოვანების სოციალური და პოლიტიკური ღირებულებები ევროპულ ღირებულებებს კიდევ უფრო დაუხლოვდება.

---

⁴⁰ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 10.

დასკვნა

ქართულენოვნები ევროკავშირში გაწევრიანების მისწრაფების ერთგულნი რჩებიან. მიუხედავად იმ ადამიანების რაოდენობის მცირე ზრდისა, რომლებიც ევროკავშირის საქმიანობას სკეპტიკურად უყურებენ, ზოგადი სურათი იმის მაჩვენებელია, რომ მოსახლეობაში პროევროპული მიდრეკილებები ღრმადაა გამჯდარი. მიუხედავად ამ ენთუზიაზმისა, საქართველოში ევროკავშირის ქმედებების შესახებ ცოდნის დიდი დეფიციტია, განსაკუთრებით ეთნიკურ უმცირესობებს შორის. ეს ის საკითხია, რაც პოლიტიკის შემმუშავებლებმა უნდა გამოასწორონ, რათა ხელი შეეწყოს ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობების გაძლიერებას.

საქართველო ასევე ის ქვეყანაა, სადაც ღირებულებები ევროპული მიმართულებით იცვლება - დაწყებული იმით, რომ ხელისუფლებას დაქირავებულს ადარებენ, დამთავრებული სოციალურ საკითხებზე უფრო ლიბერალური შეხედულებებით. ეს ყველაფერი ხელს უწყობს ქართველების შეხედულებების დაახლოებას ევროპულ ღირებულებებთან. თუმცა, ქართველები თავს ევროპელებად მაინც არ აღიქვამენ და ურჩევნიან, მხოლოდ ქართველებად იწოდებოდნენ. ევროკავშირისა და საქართველოს ურთიერთობების სტაბილურ განვითარებასთან ერთად, მეტის გაკეთება შეიძლება ინკლუზიურობის შეგრძნებისა და პლურალისტული იდენტობის პოპულარიზაციისთვის.

ყველაზე დიდი ცვლილება, რომელიც კვლევის სამი ტალღის განმავლობაში შეინიშნება, რუსეთისადმი დამოკიდებულებას ეხება: 2008 წლის ომის მოგონებების მივიწყების და თანდათან ურთიერთობების ნორმალიზების პარალელურად, სულ უფრო მეტი ქართულენოვანი აღიქვამს რუსეთს პოტენციურ ეკონომიკურ პარტნიორად. ეს შესაძლოა მნიშვნელოვანი ცვლილება იყოს, რადგან ქართულენოვნებმა, რომელთა ყველაზე დიდი საფიქრალი დასაქმება და სხვა ეკონომიკური პრობლემებია, შესაძლოა, ევროკავშირთან შედარებით, პრიორიტეტი რუსეთს მიანიჭონ. მიუხედავად იმისა, რომ ქართულენოვნების იმპულსები მყარად პროევროპულია, რუსეთთან გაუმჯობესებული ურთიერთობების ხელშესახებმა სარგებელმა შეიძლება, ეს დამოკიდებულება შეცვალოს.

გარდა ამისა, ბოლო კვლევის მონაცემები აშკარად აჩვენებს, რა მოცულობის სამუშაოა ჩასატარებელი საქართველოში უმცირესობების ინტეგრირების თვალსაზრისით. ეს უმცირესობები ისედაც უფრო რუსეთისკენ იხრებიან, ვიდრე ევროკავშირისკენ და საქართველოს საგარეო და საშინაო პოლიტიკის შესახებ ინფორმაცია აკლიათ. ისინი, ასევე, უფრო კონსერვატიულები არიან და სახელმწიფოს უფრო პატერნალისტური კუთხით უყურებენ. იმისთვის, რომ ღირებულებებსა და შეხედულებებში არსებული განსხვავებები შემცირდეს, საჭიროა ენობრივი ბარიერის პრობლემის მოგვარება და უმცირესობების ქართულ საზოგადოებაში ინტეგრირების მეტი შესაძლებლობების უზრუნველყოფა. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრირების ერთ-ერთი მთავარი გამოწვევა შიდა ინტეგრაციაა.

დანართი 1: საქართველოს ეთნიკური უმცირესობები

2013 წლის კვლევაში საგანგებოდ მოხდა ევროკავშირის შესახებ საქართველოს ეთნიკური უმცირესობების მოსაზრებების შესწავლა. უმცირესობები რესპონდენტთა საერთო რაოდენობის 10 პროცენტს შეადგენდა. კვლევაში მონაწილე უმცირესობათა ერთი მესამედი (33%) ეთნიკური სომხები არიან სამცხე-ჯავახეთის რეგიონიდან, ხოლო ორი მესამედი (67%) - ეთნიკური აზერბაიჯანელები ქვემო ქართლის რეგიონიდან და კახეთის სოფლებიდან.⁴¹ სომხები და აზერბაიჯანელები ყველაზე მრავალრიცხოვანი ეთნიკური ჯგუფებია საქართველოში. მართალია საქართველოში რუსები, ებრაელები და ბევრი სხვა ეთნოსის წარმომადგენლები არიან, მაგრამ ისინი უმეტესად ქართველებს შორის ცხოვრობენ და შედარებით კარგად არიან ინტეგრირებული და ურბანიზებული - მათი მოსაზრებები ამ კვლევაში საგანგებოდ შესწავლილი არ არის.

კვლევაში შესწავლილი ეთნიკური უმცირესობები არ არიან სათანადოდ ინტეგრირებული ქართულ საზოგადოებაში. ამის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ქართული ენის არცოდნაა: უმცირესობების წარმომადგენელი რესპონდენტების დიდმა ნაწილმა (44%) ელემენტარული ქართული არ იცის, ქართულს სრულყოფილად ფლობს მხოლოდ 4 პროცენტი. რუსული კარგად იცის 20 პროცენტმა (ქართულენოვანების შემთხვევაში ეს ციფრი 29 პროცენტია). ინგლისური არ იცის 90 პროცენტმა მაშინ, როდესაც ქართულენოვანების 40 პროცენტმა ინგლისური რაღაც დონეზე მაინც იცის.⁴²

ბუნებრივია, ეს ენობრივი ბარიერი ართულებს კომუნიკაციას უმცირესობებსა და უმრავლესობას შორის და ასევე გარკვეულწილად ხსნის მოსაზრებებში არსებულ განსხვავებებს, რომლებზეც ამ ანგარიშშია საუბარი. საინტერესოა, რომ ენის არცოდნას თავად უმცირესობები ნაკლად აღიქვამენ: 20 პროცენტმა თქვა, რომ უცხო ენების არცოდნა მათ ხელს უშლის სამუშაოს შოვნაში; ასე ქართულენოვანების მხოლოდ 8 პროცენტი ფიქრობს. ორივე ჯგუფი აღნიშნავს, რომ კავშირების ნაკლებობა ყველაზე დიდი წინაღობაა; ამ ფაქტორს ქართულენოვანების 41 პროცენტი ასახელებს (მატება 2009 წლის 32 პროცენტთან და 2011 წლის 31 პროცენტთან შედარებით). უმცირესობათა 28 პროცენტი ამბობს, რომ კავშირების ნაკლებობა ყველაზე დიდი დაბრკოლებაა.

ენობრივი განსხვავებების გარდა, უმცირესობები ქართულენოვანებისგან განსხვავებული აღმსარებლობის მიმდევრები არიან. ქართულენოვანების უდიდესი უმრავლესობა (90%) მართლმადიდებელი ქრისტიანია. უმცირესობების 30 პროცენტი სომხური სამოციქულო ეკლესიის მიმდევარი (სომხები), ხოლო 66 პროცენტი მუსლიმი (აზერბაიჯანელები).⁴³

⁴¹ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 80.

⁴² იხილეთ ცხრილი, კითხვა 82.

⁴³ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 89.

საქართველოს ეთნიკური უმცირესობების იზოლირებას ხელს უწყობს ის ფაქტიც, რომ ისინი უმეტესად სოფლად ცხოვრობენ; ასევე, უმცირესობებს შორის შედარებით ნაკლებს აქვს უმაღლესი განათლება. ქართულენოვნების 14 პროცენტს ბაკალავრის, ხოლო 17 პროცენტს მაგისტრის ხარისხი აქვს. შესაბამისი მაჩვენებლები უმცირესობების შემთხვევაში 8 და 2 პროცენტია. უმცირესობათა 22 პროცენტს სრული საშუალო განათლება არ აქვს მიღებული, მაშინ როდესაც ასეთ ქართულენოვანთა რაოდენობა 5 პროცენტია.⁴⁴

ქართულენოვნებისა და უმცირესობების თითქმის თანაბარ რაოდენობას აქვს სამუშაო; მათი დაახლოებით ერთი მესამედია დასაქმებული. თუმცა, უმცირესობებს შორის მეტია დიასახლისი (უმცირესობები 23%; ქართულენოვნები 12%) და ისინი უფრო მეტად ირჩევენ თავს მიწის დამუშავებით. უმცირესობათა 58 პროცენტის თქმით, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის გაყიდვა მათი ოჯახების შემოსავლის ერთ-ერთი წყაროა; ეს ციფრი ქართულენოვნების შემთხვევაში მხოლოდ 21 პროცენტია.⁴⁵ უმცირესობები ასევე უფრო მეტად არიან დამოკიდებული ფულად გზავნილებზე, რომლებსაც ნათესავები მათ უცხოეთიდან უგზავნიან: 24 პროცენტისთვის ეს ოჯახის შემოსავლის ერთ-ერთი წყაროა; ეს მაჩვენებელი ქართულენოვნების შემთხვევაში მხოლოდ 10 პროცენტია, რაც, სავარაუდოდ, იმის მაჩვენებელია, რომ უმცირესობები ეკონომიკურ შესაძლებლობებს მათი წარმომავლობის მოსაზღვრე ქვეყნებში ეძებენ.⁴⁶

თუმცა, მიუხედავად იმისა, რომ ქართულენოვნებთან შედარებით, უმცირესობების უფრო მეტი წარმომადგენელია სოფლის მეურნეობით დაკავებული და უფრო ნაკლებს აქვს მიღებული უმაღლესი განათლება, ამ ორი თემის ეკონომიკური სტატუსი, ზოგადად, მსგავსია ხარჯების და შემოსავლების თვალსაზრისით. თითქმის ორჯერ მეტი ქართულენოვანი ამბობს, რომ მისი ოჯახის შემოსავალი სავსებით საკმარისია ან საკმარისია, ვიდრე უმცირესობები (22% და 12%), მაგრამ ამ ორივე თემის უდიდესი უმრავლესობა საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას 10-საფეხურიან შკალაზე 3-5-ით აფასებს (ქართულენოვნების 61% და უმცირესობების 63%) და ორჯერ მეტი ქართულენოვანი ამბობს, რომ ისინი უკიდურეს ქვედა საფეხურზე არიან (9%).⁴⁷

---

⁴⁴ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 86.

⁴⁵ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 92.

⁴⁶ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 92.

⁴⁷ იხილეთ ცხრილი, კითხვა 96.

დანართი 2: მეთოდოლოგია

ამ ანგარიშში განხილულია ევროკავშირის მიმართ საქართველოს მოსახლეობის დამოკიდებულებისა და ცოდნის კვლევის სამი ტალღის მონაცემები. ეს კვლევები ჩაატარა კავკასიის კვლევითი რესურსების ცენტრმა ევრაზიის თანამშრომლობის ფონდის დაკვეთით. 2011 წლის კვლევა 7-დან 18 ივლისამდე ჩატარდა და 1,818 რესპონდენტი გამოიკითხა. 2009 წლის კვლევა 26 ივლისიდან 7 აგვისტომდე ჩატარდა და 1,683 რესპონდენტი მოიცვა. ბოლო კვლევა 2013 წლის 29 ივნისიდან 20 ივლისამდე ჩატარდა და მასში 2,462 რესპონდენტი მონაწილეობდა.

წინა წლების მსგავსად, გამოკითხვისთვის შეირჩა საქართველოში მცხოვრები ზრდასრული (18 და მეტი წლის) რესპონდენტები, სამხრეთ ოსეთის და აფხაზეთის ოკუპირებული რეგიონების გამოკლებით. გარდა ამისა, კვლევიდან გამოირიცხა სამხედრო ბაზებზე მცხოვრები ხალხი და მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელიც კვლევაში გამოყენებულ არცერთ ენაზე (ქართული, სომხური, აზერბაიჯანული) არ საუბრობდა.

2009 და 2011 წლების კვლევებში ქვეყნის მოსახლეობა სამ ფენად დაიყო: დედაქალაქში, სხვა ურბანულ დასახლებებში და სოფლად მცხოვრებ რესპონდენტებად. შერჩევის სიდიდე დამოუკიდებლად დაანგარიშდა თითოეული ფენისთვის ისე, რომ დასკვნები როგორც მთელი ქვეყნის, ასევე თითოეული ფენის ამსახველი ყოფილიყო. კვლევის პირველი ორი ტალღა ქართულ ენაზე ჩატარდა და, ამრიგად, ისეთი დასახლებები გამოირიცხა, რომლებიც თითქმის სრულად იყო დასახლებული ეთნიკური უმცირესობებით.

2013 წლის კვლევაში უმცირესობების დასახლებები დამოუკიდებელ, მეოთხე ფენად დაემატა და ინტერვიუები უმცირესობების ენებზე ჩატარდა - სომხურად და აზერბაიჯანულად. როგორც ზემოთ აღინიშნა, უმცირესობები რესპონდენტთა საერთო რაოდენობის 10 პროცენტს შეადგენდა - აქედან 33 პროცენტი ეთნიკური სომხები იყვნენ, ხოლო 67 პროცენტი ეთნიკური აზერბაიჯანელები. ვინაიდან რესპონდენტთა ეს ფენა წინა ორ კვლევაში არ მონაწილეობდა, ევროკავშირის მიმართ უმცირესობების დამოკიდებულებისა და ცოდნის შესახებ დასკვნები მხოლოდ 2013 წლის კვლევაზე დაყრდნობით გაკეთდა.⁴⁸

სიცხადისთვის რესპონდენტები, რომლებთანაც ინტევიუები სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე ჩატარდა, მოხსენიებულია „უმცირესობებად“, ხოლო ქართულ ენაზე გამოკითხული რესპონდენტები - „ქართულენოვნებად“. ზოგი „ქართულენოვანი“ რესპონდენტი შეიძლება ეთნიკური უმცირესობების თემის წევრი ყოფილიყო და პირიქით, ზოგი „უმცირესობა“ - ეთნიკური ქართველი ან შერეული ეთნიკური წარმომავლობის მქონე რესპონდენტი. თუმცა, ასეთთა რიცხვი უმნიშვნელო იყო. გარდა ამისა, საქართველოში სხვადასხვა ეთნიკური

⁴⁸ ეთნიკური უმცირესობების პასუხები წარმომადგენლობითია მხოლოდ კახეთის, ქვემო ქართლის და სამცხე-ჯავახეთის რეგიონების კომპაქტურად დასახლებული ეთნიკური უმცირესობებისთვის (და არა ქვეყნის ყველა ეთნიკური უმცირესობისთვის).

უმცირესობები ცხოვრობენ, მათ შორის ქურთები, რუსები და ებრაელები. თუმცა, ეს უმცირესობები ან მცირერიცხოვანია, ან კარგად არის ინტეგრირებული და ურბანიზებული და ამიტომ ისინი ამ კვლევაში უმცირესობებს არ მიეკუთვნებიან. უმცირესობების ფენის ეკონომიკური და სოციალური დახასიათება მოცემულია პირველ დანართში.

შერჩევის მიზნებისთვის, ალბათური შერჩევის პრინციპით მოხდა საარჩევნო უბნების შერჩევა თითოეული ფენისთვის, დასახლების ტიპის (ქალაქი/სოფელი) გათვალისწინებით და მოსახლეობის სიდიდის პროპორციულად. ინტერვიუებმა შინამეურნეობები სამარშრუტო შერჩევის მეთოდით შეარჩიეს. თითოეულ ასეთ შინამეურნეობაში რესპონდენტი კიშის ცხრილის მიხედვით შეირჩა. იმ შემთხვევაში, თუ ინტერვიუები ვერ ახერხებდნენ შინამეურნეობიდან შერჩეულ რესპონდენტთან დაკავშირებას, ისინი მეორედ და, საჭიროების შემთხვევაში, მესამედაც ბრუნდებოდნენ იქ. მხოლოდ ამის შემდეგ ითვლებოდა ინტერვიუს მცდელობა არგამოპასუხებად. დაკავშირების ეს განმეორებითი მცდელობები აუცილებელი იყო იმისთვის, რომ მინიმუმამდე დაგვეყვანა შერჩევის ცდომილება იმ დემოგრაფიული ჯგუფების შემთხვევაში, რომლებიც უფრო ხშირად გვხვდებოდნენ სახლში (მოხუცებულები, უმუშევრები და სხვა).

გამოპასუხების დონე 2009 წელს 70 პროცენტს შეადგენდა, 2011 წელს - 72 პროცენტს, ხოლო 2013 წელს - 80 პროცენტს.

ცდომილების საშუალო ზღვარი 2013 წლის მონაცემებისთვის 2.9 პროცენტია, 2011 წლის მონაცემებისთვის - 3.3 პროცენტი და 2009 წლის მონაცემებისთვის - 2.9 პროცენტი.

შეწონვა

სხვადასხვა რესპონდენტი ადამიანთა სხვადასხვა რაოდენობას წარმოადგენს მთლიან მოსახლეობაში. ეს განსხვავება გამომდინარეობს იმ ფაქტიდან, რომ ინტერვიუსთვის მოსახლეობის ცალკეული წევრის შერჩევის განსხვავებული ალბათობა არსებობს. მაგალითად, თუ შერჩეულ შინამეურნეობაში ოთხი ზრდასრული წევრია, თითოეული მათგანის გამოკითხვის 25 პროცენტია ალბათობა და შერჩეული რესპონდენტი ამ კონკრეტული შინამეურნეობის ოთხი ზრდასრული წევრის მოსაზრებებს გამოხატავს, ხოლო იმ შინამეურნეობაში, სადაც ორი ზრდასრულია, თითოეული მათგანის შერჩევის 50 პროცენტია ალბათობა და შერჩეული წევრი ორი ზრდასრული წევრის აზრს გამოხატავს. შერჩევის სხვადასხვა ალბათობის დასაბალანსებლად გამოიყენება წონის კოეფიციენტები, რომლებიც ითვლება ყოველი შერჩეული რესპონდენტისთვის და ერთიანდება მონაცემთა ბაზაში.

შერჩევის ალბათობის საფუძველზე შემდეგ ხდება არგამოპასუხების შესწორება წონებით: მაგალითად, თუ ინტერვიუს ადების მცდელობის 80 პროცენტი ინტერვიუთი დასრულდა, იმ 80 პროცენტის წონა, ვინც კითხვებს უპასუხა, გაიზრდება 1.25 კოეფიციენტით.

და ბოლოს, წონებით შესწორდა ისეთი დემოგრაფიული მონაცემები, როგორებიცაა სქესი და ასაკი. შემუშავდა სქესის და ასაკის ექვსი კატეგორია (შემდეგი ასაკობრივი კატეგორიები: ქალი/კაცი; 18-34; 35-54 და 55+) და ისე შესწორდა წონებით, რომ შერჩევის ასაკის და სქესის შეწონილი შეფარდება შესაბამისობაში ყოფილიყო მოსახლეობის ამავე შეფარდებასთან.

დანართი 3: ცხრილები

q1. რამდენად გაინტერესებთ ან არ გაინტერესებთ საქართველოს შიდა პოლიტიკა? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ძალიან გაინტერესებთ	19	17	14	13
საკმაოდ გაინტერესებთ	38	35	41	25
ნაკლებად გაინტერესებთ	30	32	35	35
საერთოდ არ გაინტერესებთ	11	15	11	27
არ ვიცი	1	1	0	2
უარი პასუხზე	0	0		0

q2. რამდენად გაინტერესებთ ან არ გაინტერესებთ საქართველოს საგარეო პოლიტიკა? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ძალიან გაინტერესებთ	18	17	13	14
საკმაოდ გაინტერესებთ	39	33	38	21
ნაკლებად გაინტერესებთ	31	34	37	37
საერთოდ არ გაინტერესებთ	11	15	12	26
არ ვიცი	1	1	1	3
უარი პასუხზე	0	0		0

q3. რა არის საქართველოსთვის ამჟამად ყველაზე მნიშვნელოვანი სამი საკითხი? (% დასახელებული პასუხებიდან)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
სამუშაო ადგილები	53	58	63	65
ტერიტორიული მთლიანობა	53	42	39	5
სიღარიბე	25	31	26	25
რუსეთთან ურთიერთობა	27	16	24	56
პენსიები	22	24	22	36
ხელმისაწვდომი სამედიცინო მომსახურება	14	16	21	12
ნატოში გაწევრიანება	24	15	19	10
ადამიანის უფლებები		11	13	8

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
ევროკავშირში გაწევრიანება	12	10	12	6
ხელფასები	9	11	10	11
სამართლიანი არჩევნები	11	14	8	3
ფასების ზრდა	6	24	7	19
სასამართლო სისტემა	7	4	6	3
სიტყვის თავისუფლება	7	7	5	4
დასაქმებულთა უფლებები		2	4	2
საკუთრების უფლება	4	3	3	3
კორუფცია	5	3	2	5
კრიმინოგენული მდგომარეობა			2	1
სხვა	2	1	1	1
არ ვიცი	1	2	2	4
უარი პასუხზე		0	0	1

q5. რამდენად ხშირად ადევნებთ თვალს პოლიტიკური მოვლენების გაშუქებას შემდეგ სატელევიზიო არხებზე? (%)

		ყოველდღიურად	კვირაში ერთხელ მაინც	უფრო იშვიათად	მხოლოდ განსაკუთრებული პოლიტიკური მოვლენებისას	აჩვენებს, მაგრამ არ ვუყურებ	არ აჩვენებს	არ ვიცი	უარი პასუხზე
რუსთავი 2	2009	67	10	15	3	5	1	0	0
	2011	61	15	12	4	7	0	0	0
	2013 ქართულენოვნები	69	10	6	3	8	2	1	2
	2013 უმცირესობები	8	7	17	15	18	36	0	0
იმედი	2011	63	16	11	3	8		0	0
	2013 ქართულენოვნები	65	11	8	3	7	2	1	2
	2013 უმცირესობები	5	5	22	13	22	31	0	0
მაცენტრო	2009	16	9	19	5	45		3	3
	2011	19	15	17	6	42		0	1
	2013 ქართულენოვნები	37	9	7	2	15	26	2	2
	2013 უმცირესობები	1	1	5	13	9	70	1	0
პირველი არხი	2009	31	23	28	5	12		1	0
	2011	21	25	31	4	18		0	0
	2013 ქართულენოვნები	28	18	16	4	23	9	1	2
	2013 უმცირესობები	2	3	16	9	15	53	1	0
მე-9 არხი	2013 ქართულენოვნები	18	8	10	3	18	40	2	2
	2013 უმცირესობები	5	2	6	2	7	76	1	0

		ყოველდღიურად	კვირაში ერთხელ მაინც	უფრო იშვიათად	მხოლოდ განსაკუთრებულ ი პოლიტიკური მოვლენებისას	აჩვენებს, მაგრამ არ ვუყურებ	არ აჩვენებს	არ ვიცი	უარი პასუხზე
რეგიონულ არხებს*	2009	15	12	24	4	40		4	2
	2011	9	19	23	6	40		1	1
	2013 ქართულენოვნი	17	8	8	3	12	47	2	2
	2013 უმცირესობები	9	8	4	1	3	67	5	2
კავკასია	2009	25	13	19	5	32		3	2
	2011	20	13	21	8	37		0	1
	2013 ქართულენოვნი	10	5	9	3	21	47	2	2
	2013 უმცირესობები	1	1	4	1	9	83	2	0
მაესტრო 24	2013 ქართულენოვნი	7	4	6	1	21	53	6	2
	2013 უმცირესობები	1	0	4	1	8	84	2	0
აჭარა	2013 ქართულენოვნი	10	8	14	4	38	23	2	2
	2013 უმცირესობები	1	2	11	4	14	67	1	0
მეორე არხი	2013 ქართულენოვნი	5	4	8	3	28	46	4	2
	2013 უმცირესობები	0	0	5	1	7	83	3	0
პალიტრა TV	2013 ქართულენოვნი	1	1	4	1	21	63	8	2
	2013 უმცირესობები	1	0	4	0	7	86	2	0
TV3	2013 ქართულენოვნი	1	1	3	1	20	64	10	2
	2013 უმცირესობები	1	0	4	0	6	86	3	0
ტაბულა	2013 ქართულენოვნი	1	1	3	1	22	61	9	2
	2013 უმცირესობები		0	4	0	7	86	3	0

*კითხვა რეგიონული მაუწყებლების შესახებ თბილისის გარდა ყველგან დაისვა.

** პასუხის ვარიანტები 2011 და 2009 წლებში ოდნავ განსხვავებული იყო (% 2013-მდე "არასდროს" და "არ შეესაბამება" და 2013-ში "არა - აჩვენებს მაგრამ არ ვუყურებ" და "არა - არ აჩვენებს". მნშვნელობები მსგავსია, თუმცა განსხვავება მათ შორის მაინც არის)

*** 2012-2013 წლებში ახალი ტელეარხების რაოდენობა გაიზარდა, მათ შორის: მე-9 არხი, მაესტრო 24, პალიტრა TV, TV3 და ტაბულა.

46. რამდენად მნიშვნელოვანია ან რამდენად უმნიშვნელოა კარგი მოქალაქისთვის ...? (%)

		ძალიან მნიშვნელოვანია	უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე უმნიშვნელო	უფრო უმნიშვნელოა, ვიდრე მნიშვნელოვანი	საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
დაეხმაროს თავისზე უფრო გაჭირვებულ ადამიანებს	2009	76	21	1	1	1	0
	2011	77	20	1	0	1	0
	2013 ქართულენოვნი	73	23	1	0	2	0
	2013 უმცირესობები	44	47	3	1	4	0
დაიცვას ტრადიციები	2009	77	18	3	1	2	0
	2011	79	16	2	1	1	1
	2013 ქართულენოვნი	68	26	4	0	3	0
	2013 უმცირესობები	50	41	5	1	2	0
ხმა მისცეს არჩევნებში	2009	60	26	7	2	4	1
	2011	67	25	3	1	3	1
	2013 ქართულენოვნი	66	27	3	1	3	0
	2013 უმცირესობები	42	46	5	2	5	
გადაიხადოს გადასახადები	2011	72	23	2	1	1	1
	2013 ქართულენოვნი	65	27	4	0	3	0
	2013 უმცირესობები	51	38	5	2	5	0
ყოველთვის დაემორჩილოს კანონებს	2009	64	27	4	1	3	1
	2011	70	24	2	1	2	1
	2013 ქართულენოვნი	63	29	5	0	3	0
	2013 უმცირესობები	50	40	5	2	3	0
ჩამოაყალიბოს საკუთარი შეხედულება სხვებისგან დამოუკიდებლად	2009	51	32	6	1	9	0
	2011	68	24	2	0	5	1
	2013 ქართულენოვნი	58	31	4	0	6	0
	2013 უმცირესობები	30	42	5	2	21	0
გააკეთოს საზოგადოებისთვის საჭირო საქმე როგორც მოხალისემ	2009	21	27	19	12	19	1
	2011	26	30	21	7	13	1
	2013 ქართულენოვნი	42	36	13	2	7	0
	2013 უმცირესობები	31	35	7	3	22	1

		მალიან მნიშვნელოვანია	უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე უმნიშვნელო	უფრო უმნიშვნელოა, ვიდრე მნიშვნელოვანი	საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
იყოს კრიტიკული მთავრობის მიმართ	2009	25	27	21	8	17	2
	2011	31	35	14	5	14	1
	2013 ქართულენოვნები	38	34	16	2	10	0
	2013 უმცირესობები	14	18	23	33	12	1
მონაწილეობა მიიღოს საპროტესტო აქციებში	2009	12	18	27	19	22	2
	2011	30	24	19	11	14	2
	2013 ქართულენოვნები	24	25	28	12	11	0
	2013 უმცირესობები	12	14	22	38	12	1

q7. რამდენად გამართლებულია ან არ არის გამართლებული შემდეგი ქმედებები? (%)

		ყოველთვის გამართლებულია	ზოგჯერ გამართლებულია, ზოგჯერ – არა	არასდროს არის გამართლებული	არ ვიცი	უარი პასუხზე
საკუთარი ნებით პოლიციისთვის ჩვენების მიცემა, თუ დანაშაულის თვითმხილველი გახდით	2009	32	32	25	10	1
	2011	31	33	20	14	2
	2013 ქართულენოვნები	30	37	20	12	1
	2013 უმცირესობები	27	22	21	27	3
მამაკაცისთვის სექსუალური ურთიერთობა ქორწინებამდე	2011	25	32	33	8	2
	2013 ქართულენოვნები	22	32	35	10	1
	2013 უმცირესობები	3	13	71	11	2
ქალისთვის შვილის გაჩენა ქორწინების გარეშე	2009	3	27	63	6	1
	2011	6	36	50	6	1
	2013 ქართულენოვნები	4	32	56	8	1
	2013 უმცირესობები	1	6	83	8	2

		ყოველთვის გამართლებულია	ზოგჯერ გამართლებულია , ზოგჯერ – არა	არასდროს არ არის გამართლებული	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ქალისთვის სექსუალური ურთიერთობა ქორწინებამდე	2009	1	14	78	6	1
	2011	6	22	64	6	1
	2013 ქართულენოვნები	3	20	68	9	1
	2013 უმცირესობები	3	9	78	8	3
მთავრობისგან დახმარების მოთხოვნა, რომელიც არ გეკუთვნის	2009	2	13	80	4	0
	2011	2	17	78	3	1
	2013 ქართულენოვნები	2	13	81	3	1
	2013 უმცირესობები	2	20	69	9	0
წივთის შექმნა, თუ იცით, რომ მოპარულია	2009	1	8	88	2	1
	2011	1	5	89	3	1
	2013 ქართულენოვნები	1	9	86	4	1
	2013 უმცირესობები	3	14	64	17	2
კანონიერ ქურდთან საქმის გარჩევა	2011	1	5	86	6	1
	2009	1	9	79	9	1
	2013 ქართულენოვნები	1	6	84	9	1
	2013 უმცირესობები	2	12	66	18	2
გადასახადებისგან თავის არიდება	2011	2	7	88	2	1
	2009	1	8	89	2	0
	2013 ქართულენოვნები	1	10	85	4	1
	2013 უმცირესობები	3	12	80	4	1
ქრთამის მიცემა	2011	1	7	89	2	1
	2013 ქართულენოვნები	0	6	89	4	1
	2013 უმცირესობები	1	13	74	11	1
ქრთამის აღება	2009	0	6	91	3	0
	2011	2	6	88	3	1
	2013 ქართულენოვნები	0	5	90	4	1
	2013 უმცირესობები	2	8	81	9	1

q9. რომელ საერთაშორისო ორგანიზაციასთან ან გაერთიანებასთან ურთიერთობაა საქართველოსთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი? (% დასახელებული პასუხებიდან)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
ნატო	67	66	62	30
ევროკავშირი	60	55	56	30
გაერო	32	31	26	37
მსოფლიო ბანკი	19	25	15	14
დსთ	8	7	11	26
ევროსაბჭო	17	12	10	13
მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია	6	8	9	8
ეუთო	12	10	6	16
ეკონომიკური თანამშრომლობის და განვითარების ორგანიზაცია	9	12	6	4
საერთაშორისო სავალუტო ფონდი	7	8	3	7
ბისეკი	0	0	1	2
უეფა	0	2	1	2
სუამი	1	1	0	4
სხვა	1	0	0	1
არაცერთი	2	2	1	0
არ ვიცი	11	12	19	28
უარი პასუხზე	1	0	1	2

q10. რომელ მოსაზრებას ეთანხმებით? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
საქართველო უკვე დემოკრატიული ქვეყანაა და გაუმჯობესებას აღარ საჭიროებს.	*	2	2	23
საქართველო უკვე დემოკრატიული ქვეყანაა, მაგრამ ჯერ კიდევ საჭიროებს გაუმჯობესებას.	22	42	39	37
საქართველო ჯერ არ არის დემოკრატიული, მაგრამ ქვეყანა ამ მიმართულებით ვითარდება.	43	32	42	18
შესაძლოა, მომავალში საქართველო დემოკრატიულ ქვეყნად იქცეს, მაგრამ ახლა ის ამ მიმართულებით არ ვითარდება.	21	14	8	9
საქართველო არ არის და არც არასოდეს იქნება დემოკრატიული ქვეყანა.	4	4	2	1
არ ვიცი	10	6	7	13
უარი პასუხზე	0	0		

* 2009-ში ამ კითხვაზე მხოლოდ ოთხი პასუხის ვარიანტი იყო და პირველი ვარიანტი, "საქართველო უკვე დემოკრატიული ქვეყანაა და გაუმჯობესებას აღარ საჭიროებს", საერთოდ არ იყო მოცემული.

q12. შეაფასეთ თქვენი ნდობა შემდეგი სოციალური ინსტიტუტებისა და პოლიტიკურ გაერთიანების მიმართ (%)

		სრულად ვენდობი	ვენდობი	ნეიტრალური	არ ვენდობი	საერთოდ არ ვენდობი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
თქვენი რელიგიური ადმსარებლობის ინსტიტუტები	2009	69	12	10	2	3	3	1
	2011	74	14	6	2	2	1	0
	2013 ქართულენოვნები	43	39	13	1	1	2	0
	2013 უმცირესობები	16	47	19	3	4	10	1
ჯარი	2009	49	27	13	3	2	5	1
	2011	50	26	12	3	3	6	0
	2013 ქართულენოვნები	21	62	12	1	1	3	0
	2013 უმცირესობები	13	48	21	3	2	11	2
პრემიერ- მინისტრი	2013 ქართულენოვნები	13	49	26	6	2	4	0
	2013 უმცირესობები	19	42	26	5	2	7	0
პოლიცია	2009	23	28	24	10	9	4	2
	2011	40	27	16	7	7	4	0
	2013 ქართულენოვნები	5	56	29	6	2	3	0
	2013 უმცირესობები	18	51	20	4	4	4	0
ევროკავშირი	2009	25	29	24	4	3	14	2
	2011	22	29	22	6	4	16	1
	2013 ქართულენოვნები	4	48	35	4	1	7	0
	2013 უმცირესობები	3	35	30	7	2	23	0
სახალხო დამცველი	2009	27	28	23	4	3	12	1
	2011	20	23	27	7	4	17	1
	2013 ქართულენოვნები	4	37	42	5	1	11	0
	2013 უმცირესობები	2	14	21	5	5	50	3
გაერო	2009	19	24	27	6	5	17	2
	2011	20	26	24	7	5	17	1
	2013 ქართულენოვნები	4	39	41	6	1	10	0
	2013 უმცირესობები	2	32	31	7	2	25	0
მინისტრები*	2013 ქართულენოვნები	3	36	46	8	2	5	0
	2013 უმცირესობები	5	49	28	6	2	10	0
ჯანდაცვის სისტემა	2009	14	23	26	18	13	5	1
	2011	18	23	35	11	11	3	0
	2013 ქართულენოვნები	3	44	36	13	2	2	0
	2013 უმცირესობები	11	43	26	12	5	4	0

		სრულად ვენდობი	ვენდობი	ნეიტრალური	არ ვენდობი	საერთოდ არ ვენდობი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
პარლამენტი	2009	10	17	28	17	17	8	2
	2011	12	22	28	15	14	9	0
	2013 ქართულენოვნი	3	36	42	11	3	6	1
	2013 უმცირესობები	9	43	26	6	2	14	0
ბანკები	2009	19	26	21	11	10	10	1
	2011	21	25	25	7	8	13	0
	2013 ქართულენოვნი	2	37	28	18	7	8	0
	2013 უმცირესობები	10	50	22	5	5	8	
მედია	2009	10	23	36	13	8	9	1
	2011	13	19	40	14	7	6	0
	2013 ქართულენოვნი	2	28	52	12	3	4	0
	2013 უმცირესობები	3	32	31	8	5	20	0
ადგილობრივი ხელისუფლება	2011	16	23	27	13	9	11	1
	2013 ქართულენოვნი	2	28	47	12	4	7	0
	2013 უმცირესობები	3	37	36	7	6	11	0
სასამართლო	2009	8	14	22	21	19	14	1
	2011	12	17	24	13	14	19	0
	2013 ქართულენოვნი	2	25	35	20	5	13	0
	2013 უმცირესობები	6	29	27	4	4	28	3
არასამთავრობო ორგანიზაციები	2009	6	14	32	12	8	26	1
	2011	8	16	26	13	7	29	1
	2013 ქართულენოვნი	2	23	42	13	4	16	0
	2013 უმცირესობები	2	14	22	6	6	49	3
პოლიტიკური პარტიები	2009	4	10	36	16	15	17	2
	2013 ქართულენოვნი	1	15	60	13	3	8	1
	2013 უმცირესობები	0	10	38	7	4	40	1
პრეზიდენტი	2009	22	23	22	11	14	5	2
	2011	32	23	18	9	11	5	1
	2013 ქართულენოვნი	1	13	32	23	24	6	1
	2013 უმცირესობები	24	47	19	7	2	2	0

* 2011 და 2009 წლებში სკალის მხოლოდ უკიდურესი მნიშვნელობები (1,5) იყო განმარტებული, 2013 წელს კი სკალის ყველა ვარიანტი განიშარტა.

*2011 და 2009 წლებში ვარიანტად იყო "აღმასრულებელი ხელისუფლება" და არა "მინისტრები". ხალხის აღქმაში ეს შესაძლოა არ იყოს ერთი.

q13. რამდენად ეთანხმებით ან არ ეთანხმებით იმ აზრს, რომ ამჟამად საქართველოში ხელისუფლება სამართლიანად ექცევა თქვენაირ ადამიანებს? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
სრულად ეთანხმებით	9	16	8	21
ძირითადად ეთანხმებით	32	33	49	47
ძირითადად არ ეთანხმებით	30	24	24	12
საერთოდ არ ეთანხმებით	16	15	6	5
არ ვიცი	12	9	12	13
უარი პასუხზე	1	2	1	1

q15. როგორია თქვენი დამოკიდებულება შემდეგი პარტიების მიმართ (%)

		დადებითი	ნეიტრალური	უარყოფითი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ქართული ოცნება	2013 ქართულენოვნი	54	35	6	4	1
	2013 უმცირესობები	56	29	2	12	1
თავისუფ. დემოკრატები	2011	9	26	49	12	4
	2013 ქართულენოვნი	33	47	11	8	2
	2013 უმცირესობები	7	25	5	62	2
რესპუბლიკური პარტია	2011	5	22	56	12	5
	2013 ქართულენოვნი	32	45	14	8	2
	2013 უმცირესობები	7	19	5	67	2
კონსერვატიული პარტია	2011	6	20	58	12	4
	2013 ქართულენოვნი	27	44	18	10	2
	2013 უმცირესობები	5	19	6	69	2
ეროვნული ფორუმი	2011	9	20	51	15	5
	2013 ქართულენოვნი	21	45	21	11	2
	2013 უმცირესობები	4	18	6	70	2
მრეწველობა გადაარჩენს საქართველოს	2011	6	17	59	13	5
	2013 ქართულენოვნი	17	46	25	11	2
	2013 უმცირესობები	4	19	6	70	2
ქრისტიან-დემოკრატ. მოძრაობა	2011	23	22	40	10	5
	2013 ქართულენოვნი	17	49	24	9	2
	2013 უმცირესობები	6	19	6	68	2
ლეიბორისტული პარტია	2011	17	22	49	9	4
	2013 ქართულენოვნი	11	47	35	6	2
	2013 უმცირესობები	4	25	8	62	2
ერთიანი ნაციონალური მოძრაობა	2011	47	18	24	6	4
	2013 ქართულენოვნი	9	34	50	5	2
	2013 უმცირესობები	51	32	6	10	1

* 2011 წელს ეს კითხვა დაისვა 5-ბალანი სკალით, მაგრამ შედარების მიზნით, 1-2 და 4-5 დაჯგუფდა

q17. ზოგადად, როგორი წარმოდგენა გაქვთ ევროკავშირზე?

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
ძალიან დადებითი	16	17	15	8
დადებითი	35	35	33	26
ნეიტრალური	36	38	42	35
უარყოფითი	3	4	5	6
ძალიან უარყოფითი	1	1	1	2
არ ვიცი	9	4	5	23
უარი პასუხზე	1	1	0	1

q20. დღეს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ურთიერთობა არის...? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
ძალიან კარგი	4	5	1	2
საკმაოდ კარგი	40	43	28	33
ნეიტრალური	38	41	57	30
საკმაოდ ცუდი	1	1	2	2
ძალიან ცუდი	0	0	0	0
არ ვიცი	16	10	12	32
უარი პასუხზე	0	0	0	2

q22. რამდენი წევრი ქვეყანაა ამჟამად ევროკავშირში? (%)

	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
10-მდე	2	1
11-დან 20-მდე	8	9
21-დან 30-მდე	24	17
31-დან 40-მდე	6	3
40-ზე მეტი	4	7
არ ვიცი	55	62
უარი პასუხზე	1	0

q23. არის თუ არა ამჟამად საქართველო ევროკავშირის წევრი? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
დიახ	10	12	8	8
არა	70	72	82	57
არ ვიცი	20	16	11	35
უარი პასუხზე	0	0	0	0

q31. გსმენიათ თუ არა „აღმოსავლეთის პარტნიორობის“ ინიციატივის შესახებ? (%)

	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
დიახ	23	7
არა	70	82
არ ვიცი	8	9
უარი პასუხზე	0	2

q36. რას საქმიანობს ევროკავშირის მონიტორინგის მისია საქართველოში? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ხელს უწყობს სიტუაციის დარეგულირებას 2008 წლის აგვისტოს ომის შედეგად დაზარალებულ ადგილებში.	39	28	29	5
ხელს უწყობს საქართველოში დემოკრატიული და საბაზრო ეკონომიკაზე ორიენტირებული რეფორმების განხორციელებას.	14	22	24	17
ხელს უწყობს რეგიონულ თანამშრომლობას სამხრეთ კავკასიაში.	7	6	8	24
ხელს უწყობს საქართველოსა და ევროკავშირს შორის კავშირების გაძლიერებას უმაღლესი განათლების სფეროში.	3	8	6	9
არ ვიცი	35	35	32	44
უარი პასუხზე	2	2	1	2

q37. რა რაოდენობის ინფორმაციას იღებთ ევროკავშირის შესახებ შემდეგი წყაროებიდან? (%)

		მალიან ბევრ ინფორმაციას ვიღებ	4	3	2	არ ვიღებ არანაირ ინფორმაციას	არ მიესადაგება	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ტელევიზია	2009	10	18	36	25	6	1	3	1
	2011	25	22	28	11	10	1	2	1
	2013 ქართულენოვნი	27	21	29	12	8	1	2	1
	2013 უმცირესობები	39	8	12	15	25	1	1	0
მეგობრები, ნათესავები, კოლეგები	2009	3	6	19	31	31	4	5	1
	2011	4	10	19	14	46	4	2	2
	2013 ქართულენოვნი	9	5	13	17	48	5	2	1
	2013 უმცირესობები	25	15	6	7	46	1	2	0
ინტერნეტი	2009	3	4	6	7	26	46	7	2
	2011	5	6	10	8	40	28	2	2
	2013 ქართულენოვნი	7	3	8	7	61	10	2	1
	2013 უმცირესობები	5	3	3	4	81	3	3	0

		საქართველოს ინფორმაციას	4	3	2	არ ვიღებ არანაირ ინფორმაციას	არ მიესადაგება	არ ვიცი	უარი პასუხზე
გაზეთები	2009	2	3	20	31	26	10	7	1
	2011	3	4	11	14	48	16	2	1
	2013 ქართულენოვნები	5	4	8	11	61	7	2	1
	2013 უმცირესობები	4	1	2	4	85	2	3	0
საქართველოს ხელისუფლება	2009	1	2	8	12	39	23	14	2
	2011	1	2	3	9	65	13	6	2
	2013 ქართულენოვნები	5	4	13	11	57	7	3	1
	2013 უმცირესობები	3	2	3	5	82	2	3	0
რადიო	2009	1	1	8	18	37	27	7	1
	2011	1	1	6	7	52	28	3	2
	2013 ქართულენოვნები	3	2	3	4	74	10	2	1
	2013 უმცირესობები	3	1	1	2	89	2	2	0
საინფორმაციო ბროშურები	2009	0	1	4	6	38	27	21	2
	2011	0	2	2	6	67	15	5	2
	2013 ქართულენოვნები	2	1	2	5	75	11	2	1
	2013 უმცირესობები	3	0	1	2	88	3	4	0
ქართული არასამთავრობო ორგანიზაციები	2009	1	1	7	13	39	23	15	2
	2011	1	1	4	8	65	13	6	2
	2013 ქართულენოვნები	2	2	5	8	71	9	2	1
	2013 უმცირესობები	1	1	1	2	89	2	4	0
ნატოს და ევროკავშირის საინფორმაციო ცენტრი	2013 ქართულენოვნები	1	1	2	4	75	13	3	1
	2013 უმცირესობები	1	1	0	1	91	2	4	0
სკოლა ან უნივერსიტეტი	2009	0	1	4	6	31	44	12	2
	2011	1	1	3	6	61	22	5	2
	2013 ქართულენოვნები	1	1	2	3	76	13	3	1
	2013 უმცირესობები	2	0	1	2	82	10	4	0
ევროკავშირის წარმომადგენლობა საქართველოში	2009	1	1	5	9	38	31	14	2
	2011	1	1	3	8	65	16	5	2
	2013 ქართულენოვნები	0	1	2	5	75	13	3	1
	2013 უმცირესობები	1	0	1	2	87	2	6	0
საელჩოები, საერთაშორისო ორგანიზაციები	2009	0	1	3	5	41	32	15	2
	2011	0	1	3	6	66	16	6	2
	2013 ქართულენოვნები	0	0	1	4	76	14	3	1
	2013 უმცირესობები	1	0	1	2	88	3	5	0

q38. ისურვებდით თუ არა მეტი ინფორმაციის მიღებას ევროკავშირის შესახებ? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
დიახ	66	49	53	32
არა	24	44	37	47
არ ვიცი	9	7	9	19
უარი პასუხზე	1	1	1	2

q41. რამდენად ეთანხმებით ან არ ეთანხმებით შემდეგ მოსაზრებებს? (%)

		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	არ ვეთანხმები	საერთოდ არ ვეთანხმები	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ევროკავშირი ხელს უწყობს დემოკრატიის განვითარებას მის ფარგლებს გარეთ არსებულ ქვეყნებში	2009	28	42	5	1	23	0
	2011	24	46	6	1	20	2
	2013 ქართულენოვნი	20	52	7	1	20	0
	2013 უმცირესობები	9	30	13	4	41	3
ევროკავშირი მშვიდობისა და უსაფრთხოების წყაროა ევროპაში	2009	38	38	4	1	19	0
	2011	32	44	5	2	15	3
	2013 ქართულენოვნი	24	53	5	0	17	0
	2013 უმცირესობები	11	34	10	2	38	5
ევროკავშირი საფრთხეს უქმნის ქართულ ტრადიციებს	2009	6	17	28	20	27	1
	2011	8	21	33	14	22	2
	2013 ქართულენოვნი	8	23	29	18	23	0
	2013 უმცირესობები	3	19	18	11	43	7
ევროკავშირი არის დემოკრატიული გაერთიანება	2009	44	34	4	1	17	0
	2011	39	40	3	2	13	2
	2013 ქართულენოვნი	21	50	6	1	21	0
	2013 უმცირესობები	10	36	11	2	35	7
ევროკავშირი იმპერიის ახალი ფორმაა	2009	6	11	21	27	35	1
	2011	6	14	23	21	33	3
	2013 ქართულენოვნი	6	20	23	17	34	0
	2013 უმცირესობები	4	14	20	8	47	7
ევროკავშირი ხელს უწყობს მის ფარგლებს გარეთ მყოფი ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებას	2009	26	42	6	2	25	1
	2011	22	47	7	1	21	2
	2013 ქართულენოვნი	16	52	7	2	24	1
	2013 უმცირესობები	7	35	11	3	37	7

		სრულად ვეთანხმები	ვეთანხმები	არ ვეთანხმები	საერთოდ არ ვეთანხმები	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ევროკავშირი მზად არის, მიიღოს ნებისმიერი ევროპული ქვეყანა თავის წევრად	2009	16	23	16	10	34	1
	2011	12	28	22	9	26	2
	2013 ქართულენოვნი	10	27	23	10	29	1
	2013 უმცირესობები	3	22	18	5	45	7

q44. ვისთვის მოაქვს ყველაზე მეტი სარგებელი ევროკავშირის დახმარებას, რომელიც საქართველოსთვისაა გამოყოფილი? (% დასახელებული პასუხებიდან. კითხვა დაისვა ყველასთან, გარდა რესპონდენტთა 7 პროცენტისა, რომლებმაც თქვეს, რომ დღეს ევროკავშირი საქართველოს არანაირ დახმარებას არ უწევს)

	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ქართველი მაღალჩინოსნებისთვის	36	32
ხალხისთვის	27	33
არასამთავრობო ორგანიზაციებისთვის	12	8
ევროპელი მაღალჩინოსნებისთვის	9	22
ჟურნალისტებისთვის	2	4
სხვა	0	1
არ ვიცი	34	35
უარი პასუხზე	1	3

q45. რამდენად მიზნობრივად, ან რამდენად არამიზნობრივად იხარჯება ევროკავშირის დახმარება საქართველოში? (% კითხვა დაისვა ყველასთან, გარდა რესპონდენტთა 7 პროცენტისა, რომლებმაც თქვეს, რომ დღეს ევროკავშირი საქართველოს არანაირ დახმარებას არ უწევს)

	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
სრულად მიზნობრივად	3	4
მიზნობრივად	20	25
არამიზნობრივად	27	15
საერთოდ არამიზნობრივად	13	8
არ ვიცი	37	48
უარი პასუხზე	1	1

q46. რამდენად მნიშვნელოვანია ან უმნიშვნელოა საქართველოსთვის ევროკავშირის დახმარება? (% კითხვა დაისვა ყველასთან, გარდა რესპონდენტთა 7 პროცენტისა, რომლებმაც თქვეს, რომ დღეს ევროკავშირი საქართველოს არანაირ დახმარებას არ უწევს)

	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ძალიან მნიშვნელოვანია	40	28	21
მნიშვნელოვანია	48	61	48
ნაკლებად მნიშვნელოვანია	4	4	9
თუ საერთოდ არ არის მნიშვნელოვანი	2	0	1
არ ვიცი	6	7	20
უარი პასუხზე	0	0	0

* 2011 წელს, პასუხი "არ არის მნიშვნელოვანი" ნაცვლად იყო ვარიანტი "ნაკლებად მნიშვნელოვანია".

q47. რატომ უწევს ევროკავშირი დახმარებას საქართველოს? (%)

		სავსებით ვეთანხმები	ვეთანხმები	ნეიტრალური	არ ვეთანხმები	საერთოდ არ ვეთანხმები	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ევროკავშირის სურს სტაბილურობა თავის სამეზობლოში	2011	32	33	20	2	1	11	1
	2013 ქართულენოვნები	14	46	19	2	0	19	1
	2013 უმცირესობები	6	32	23	6	2	29	2
ევროკავშირი ეხმარება ყველა განვითარებად ქვეყანას და, მათ შორის, საქართველოს	2011	28	30	24	5	2	10	1
	2013 ქართულენოვნები	11	44	21	5	1	18	1
	2013 უმცირესობები	5	31	23	9	2	30	1
ევროკავშირი დაინტერესებულია საქართველოს სტაბილურობით, რათა ჩვენს ტერიტორია გამოიყენოს ევროპაში ნავთობისა და გაზის ტრანსპორტირებისათვის	2011	30	30	17	5	4	14	1
	2013 ქართულენოვნები	9	37	17	7	2	27	1
	2013 უმცირესობები	5	25	17	8	2	41	2
დაინტერესებულია ევროკავშირში მიგრანტთა ნაკადის შემცირებით	2011	18	23	20	8	5	24	1
	2013 ქართულენოვნები	9	29	23	5	1	33	1
	2013 უმცირესობები	5	33	20	7	2	33	1
საქართველო არის მსოფლიოში სამაგალითო ახალი დემოკრატიული ქვეყანა და ევროკავშირს ამიტომ სურს მისი შემდგომი განვითარება	2011	19	24	21	12	8	15	1
	2013 ქართულენოვნები	7	25	24	14	5	26	1
	2013 უმცირესობები	4	31	20	4	3	35	3
ევროკავშირის სურს თავისი ზეგავლენის ქვეშ მოაქციოს საქართველო	2013 ქართულენოვნები	4	18	17	21	8	32	1
	2013 უმცირესობები	2	10	18	16	8	44	2
ევროკავშირის სურს ამ გზით დაიმორჩილოს საქართველო	2011	11	13	13	16	29	17	1
	2013 ქართულენოვნები	3	16	16	26	11	28	1
	2013 უმცირესობები	2	15	15	19	9	38	1

q52. რომელ ქვეყანაში ისურვებდით სამუშაოდ წასვლას ყველაზე მეტად? (% კითხვა დაისვა რესპონდენტთა 26%-თან, რომლებმაც თქვეს, რომ ევროპულ ქვეყანაში სამუშაოდ წასვლას ისურვებდნენ).

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
აშშ			20	1
რუსეთი			15	55
გერმანია	21	20	14	2
იტალია	4	4	9	1
დიდი ბრიტანეთი	2	4	6	
საფრანგეთი	3	5	5	
საბერძენთი	10	5	4	
კანადა			3	
ესპანეთი	7	9	3	
თურქეთი			3	24
ავსტრია	1	0	2	
შვეიცარია			1	1
ბელორუსია			1	1
უკრაინა			1	
ნიდერლანდები	1	2	1	
ნორვეგია			1	
ადმოსავლეთის ქვეყნები			1	
ეგვიპტე			1	
იაპონია			1	
ჩინეთი			0	
სომხეთი			0	1
ჩეხეთი	0	0	0	
პოლონეთი	0	2	0	
გაერთიანებული ემირატები			0	
ირლანდია	0	0	0	
იორდანია			0	
აზერბაიჯანი				14
ინდოეთი				1
არ ვიცი	11	5	9	1

*2009 და 2011 წლებში პასუხის ვარიანტები ევროკავშირის ქვეყნებით შემოიფარგლებოდა, ხოლო 2013 წელს რესპონდენტებს შეეძლოთ ნებისმიერი ქვეყნის დასახელება. ამის გამო ზოგიერთი ევროკავშირის ქვეყანა, რომელიც 2011-2009 წლებში დასახელდა ამ ცხრილში არ არის წარმოდგენილი.

q54. რომელ ქვეყანაში ისურვებდით სასწავლებლად წასვლას ყველაზე მეტად? (% 2013 წელს კითხვა დაისვა რესპონდენტთა 22%-თან, რომლებმაც თქვეს, რომ ევროპის ქვეყნებში სასწავლებლად წასვლას ისურვებდნენ).

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
დიდი ბრიტანეთი	7	10	31	4
ამერიკა			27	7
გერმანია	20	25	15	2
საფრანგეთი	14	13	7	
რუსეთი			4	35
იტალია	4	6	3	2
უკრაინა			1	
შვეიცარია			1	
ადმოსავლეთის ქვეყნები			1	
სომხეთი			1	4

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
შვედეთი		1	1	1
იაპონია			0	3
ესპანეთი	5	3	0	
დასავლეთ ევროპა			0	
ავსტრია	2	1	0	
კანადა			0	
ჩეხეთი		1	0	
აზერბაიჯანი				14
თურქეთი				12
არ ვიცი	6	3	8	17

*2009 და 2011 წლებში პასუხის ვარიანტები ევროკავშირის ქვეყნებით შემოიფარგლებოდა, ხოლო 2013 წელს რესპონდენტებს შეეძლოთ ნებისმიერი ქვეყნის დასახელება. ამის გამო ზოგიერთი ევროკავშირის ქვეყანა, რომელიც 2011-2009 წლებში დასახელდა ამ ცხრილში არ არის წარმოდგენილი.

q58. შემდეგი ქვეყნებიდან რომელთან უნდა ჰქონდეს საქართველოს ყველაზე მჭიდრო პოლიტიკური თანამშრომლობა? (% დასახელებული პასუხებიდან)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ევროკავშირი	64	66	69	30
რუსეთი	54	47	65	71
ამერიკა	70	71	64	45
უკრაინა	30	36	20	10
თურქეთი	17	27	16	32
აზერბაიჯანი	16	20	12	52
სომხეთი	6	13	3	25
ჩინეთი	2	8	2	1
ირანი			1	1
ყაზახეთი	1	9	1	2
ინდოეთი			0	0
არ ვიცი	7	9	7	4
უარი პასუხზე	1	0	0	0

q62. ხვალ რომ ტარდებოდეს რეფერენდუმი საქართველოს ევროკავშირში შესვლის შესახებ, პირადად თქვენ დაუჭერდით თუ არა მხარს საქართველოს გაწევრიანებას ევროკავშირში? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
მხარს დაუჭერდი	79	80	83	38
არ დაუჭერდი მხარს	2	3	4	9
არ მივიღებდი მონაწილეობას რეფერენდუმში	5	5	6	19
არ ვიცი	13	11	8	33
უარი პასუხზე	1	1	0	1

q69. როდის იქნება საქართველო მზად ევროკავშირში გასაწევრიანებლად? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
უკვე მზადაა			13	8
5 წელიწადში ან უფრო ნაკლებ დროში	31	38	29	18
6-10 წელიწადში	21	20	14	10
10 წელზე მეტ დროში	11	8	6	3
არასოდეს	2	2	3	2
არ ვიცი	34	31	35	58
უარი პასუხზე	1	0	0	1

q70. როგორ ფიქრობთ, როდის გახდება საქართველო ევროკავშირის წევრი? (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
5 წელიწადში ან უფრო ნაკლებ დროში	30	33	35	21
6-10 წელიწადში	20	19	15	11
10 წელზე მეტ დროში	10	9	7	4
არასოდეს	1	2	3	3
არ ვიცი	38	37	40	61
უარი პასუხზე	1	0	0	1

q72. როგორ შეიცვლება მდგომარეობა შემდეგ სფეროებში იმ შემთხვევაში, თუ საქართველო ევროკავშირის წევრი გახდება? (%)

		საგრძობლად გაიზრდება	გაიზრდება	ოგივე დარჩება	შემცირდება	საგრძობლად შემცირდება	არ ვიცი	უარი პასუხზე
საქართველოს უსაფრთხოების დონე	2009	34	35	6	2	2	20	1
	2011	25	34	16	2	0	20	3
	2013 ქართულენოვნები	14	56	9	2	1	17	1
	2013 უმცირესობები	13	26	21	5	3	32	2
ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენის შესაძლებლობა	2009	33	33	7	2	2	22	1
	2011	20	37	17	2	1	19	3
	2013 ქართულენოვნები	13	50	12	2	1	21	1
	2013 უმცირესობები	7	23	16	4	3	42	5
სამუშაო ადგილების რაოდენობა	2009	27	37	13	2	1	19	1
	2011	20	36	20	2	1	19	2
	2013 ქართულენოვნები	13	52	13	1	0	19	1
	2013 უმცირესობები	11	36	21	5	2	22	2

		საგონობლად გაიზრდება	გაიზრდება	იგივე დარჩება	შემცირდება	საგონობლად შემცირდება	არ ვიცი	უარი პასუხზე
პენსიების ოდენობა	2009	24	38	13	1	1	21	1
	2011	20	34	24	1	0	18	2
	2013 ქართულენოვნები	11	52	15	0	0	19	1
	2013 უმცირესობები	7	37	26	5	2	22	1
სიტყვის თავისუფლება	2009	28	36	12	1	0	22	1
	2011	18	38	18	2	0	21	3
	2013 ქართულენოვნები	11	52	15	1	1	19	1
	2013 უმცირესობები	5	24	17	5	1	42	6
განათლების ხარისხი	2009	22	37	13	2	1	24	1
	2011	21	35	22	1	0	18	3
	2013 ქართულენოვნები	11	52	15	1	1	19	1
	2013 უმცირესობები	9	37	18	4	2	29	1
სამართლიანი არჩევნების შესაძლებლობა	2009	26	37	11	2	1	22	1
	2011	20	37	19	1	0	20	3
	2013 ქართულენოვნები	11	52	15	0	1	20	1
	2013 უმცირესობები	6	24	18	3	3	42	5
მოსახლეობის შემოსავალი	2009	16	31	18	2	2	30	1
	2011	13	28	23	2	1	29	3
	2013 ქართულენოვნები	10	52	15	1	0	21	1
	2013 უმცირესობები	6	39	22	5	2	24	1
საკუთრების უფლების დაცვის შესაძლებლობა	2009	21	36	14	2	1	26	1
	2011	18	29	26	2	0	23	3
	2013 ქართულენოვნები	10	48	17	1	1	23	1
	2013 უმცირესობები	7	25	20	5	1	39	3
სამედიცინო მომსახურების ხელმისაწვდომობა	2009	15	32	15	5	3	29	1
	2011	12	26	30	4	2	24	3
	2013 ქართულენოვნები	9	49	18	2	1	21	1
	2013 უმცირესობები	6	26	27	6	3	30	2
სასამართლოს დამოუკიდებლობა	2009	24	37	11	1	1	26	1
	2011	16	34	19	1	1	25	3
	2013 ქართულენოვნები	9	49	16	1	0	24	1
	2013 უმცირესობები	5	20	20	3	1	45	6
უმცირესობათა უფლებების დაცვა	2009	16	29	20	1	1	32	1
	2011	14	27	27	1	0	26	4
	2013 ქართულენოვნები	8	46	18	1	1	24	2
	2013 უმცირესობები	9	24	30	3	3	30	1

		საგრძობლად გაიზრდება	გაიზრდება	იგივე დარჩება	შემცირდება	საგრძობლად შემცირდება	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ქართული ტრადიციების პატივისცემა	2009	8	14	31	15	5	27	1
	2011	9	16	29	13	4	26	4
	2013 ქართულენოვნები	6	24	31	12	3	24	1
	2013 უმცირესობები	6	25	30	6	4	28	2
ქვეყნიდან წასვლის მსურველთა რაოდენობა	2009	14	15	13	19	10	27	1
	2011	7	14	23	18	9	25	3
	2013 ქართულენოვნები	6	25	13	24	6	25	1
	2013 უმცირესობები	4	12	21	25	10	27	1
ფასები ძირითად სამომხმარებლო პროდუქტზე	2009	11	18	16	14	7	34	1
	2011	10	20	26	11	5	26	3
	2013 ქართულენოვნები	4	15	21	23	6	31	1
	2013 უმცირესობები	3	11	20	13	7	41	5
კორუფციის დონე	2009	2	3	13	28	26	27	1
	2011	2	5	16	25	28	21	3
	2013 ქართულენოვნები	2	4	18	38	10	27	1
	2013 უმცირესობები	1	4	13	25	15	40	3
სიღარიბე	2009	4	7	14	34	19	20	1
	2011	3	10	18	29	20	18	2
	2013 ქართულენოვნები	1	8	14	43	13	20	1
	2013 უმცირესობები	2	6	20	31	10	29	3

q81. როგორ ფიქრობთ, თქვენ ხართ... (%)

	2009	2011	2013 ქართულენოვნები	2013 უმცირესობები
მხოლოდ თქვენი ეროვნების წარმომადგენელი	60	60	60	35
თქვენი ეროვნების წარმომადგენელი და ევროპელი,	13	16	20	2
თქვენი ეროვნების წარმომადგენელი და კავკასიელი.	10	14	12	10
მხოლოდ კავკასიელი,	9	6	4	46
მხოლოდ ევროპელი,	2	1	2	1
თქვენი ეროვნების წარმომადგენელი და აზიელი,	1	1	1	
მხოლოდ აზიელი;	1	1	0	4
სხვა	1	1	0	0
არ ვიცი	1	1	1	2

q83. რამდენად ხშირად სარგებლობთ ინტერნეტით? (%)

	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ყოველდღე,	32	12
კვირაში ერთხელ მაინც,	9	9
თვეში ერთხელ მაინც,	2	2
უფრო იშვიათად,	9	6
თუ არასოდეს?	48	61
არ ვიცი, რა არის ინტერნეტი	0	8
არ ვიცი	0	2
უარი პასუხზე	0	

* ინტერნეტის სარგებლობასთან დაკავშირებით კითხვა განსხვავებულად დაისვა 2009-2011 წლებში.

q85. რას აკეთებთ ხოლმე ყველაზე ხშირად, როდესაც ინტერნეტით სარგებლობთ? (% დასახელებული პასუხებიდან. კითხვა დაისვა რესპონდენტთა 49%-თან, ვინც თქვა, რომ ინტერნეტით სარგებლობს).

	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
ვიყენებ სოციალურ ქსელებს	71	69
ვეძებ ინფორმაციას	58	20
ვიყენებ სკაიპს	30	59
ვტვირთავ / ვუსმენ / ვუყურებ ფილმებს, მუსიკას, ვიდეოებს	22	17
ვიღებ და ვაგზავნი ელექტრონულ წერილებს	21	16
ვკითხულობ / ვუსმენ / ვუყურებ ახალ ამბებს	16	11
ვთამაშობ ინტერნეტ თამაშებს	9	12
ვწერ ბლოგებს / ვკითხულობ სხვების მიერ დაწერილ ბლოგებს	4	6
ვყიდულობ სხვადასხვა საქონელს	4	2
მონაწილეობას ვიღებ დისკუსიებში, რომლებიც სხვადასხვა ფორუმზე იმართება	3	4
ვიყენებ რომელიმე სხვა ჩატს	2	11
ვნახულობ პაემნების ვებ-გვერდებს	0	2
სხვა	1	2
არ ვიცი	1	1
უარი პასუხზე	1	

* კითხვა არ დასმულა 2009-2011 წლებში

q90. რამდენად ხშირად ესწრებით რელიგიურ მსახურებას? (% კითხვა დაისვა რესპონდენტთა 99%-თან, რომლებმაც თქვეს, რომ რომელიმე რელიგიურ აღმსარებლობას მიეკუთვნებიან).

	2009	2011	2013 ქართულენოვნი	2013 უმცირესობები
კვირაში ერთხელ ან უფრო ხშირად	19	20	17	4
თვეში ერთხელ მაინც	19	18	20	10
მხოლოდ განსაკუთრებულ რელიგიურ დღესასწაულებზე	25	30	23	34
უფრო იშვიათად	23	22	31	36
არასდროს	13	10	10	15
არ ვიცი	0	0	0	1
უარი პასუხზე	1	0	0	0

q105. მოუწონებდით თუ არა თქვენი ეროვნების წარმომადგენელს საქმიან ურთიერთობას...?
(%)

		მოუწონებდი	არ მოუწონებდი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
ქართველთან	2009	97	2	1	0
	2011	98	1	1	
	2013 ქართულენოვნები	98	2	0	0
	2013 უმცირესობები	89	5	2	4
რუსთან	2009	84	14	3	0
	2011	81	17	2	
	2013 ქართულენოვნები	88	11	1	1
	2013 უმცირესობები	69	26	4	2
ამერიკელთან	2009	87	10	3	0
	2011	88	9	2	
	2013 ქართულენოვნები	87	11	1	1
	2013 უმცირესობები	51	42	6	2
ინგლისელთან	2009	86	10	3	0
	2011	87	11	2	
	2013 ქართულენოვნები	86	12	2	1
	2013 უმცირესობები	44	48	5	2
ფრანგთან	2009	86	11	3	0
	2011	87	10	2	
	2013 ქართულენოვნები	85	13	2	1
	2013 უმცირესობები	40	52	6	2
იტალიელთან	2009	85	12	3	
	2011	87	11	2	0
	2013 ქართულენოვნები	84	14	2	1
	2013 უმცირესობები	35	57	6	3
ესპანელთან	2009	84	13	3	0
	2011	85	13	2	0
	2013 ქართულენოვნები	83	15	2	1
	2013 უმცირესობები	34	57	5	4
ბერმენტან	2009	84	13	3	0
	2011	83	15	3	0
	2013 ქართულენოვნები	82	15	2	1
	2013 უმცირესობები	34	59	4	3
პოლონელთან	2009	83	13	4	0
	2011	84	14	2	0
	2013 ქართულენოვნები	82	16	2	1
	2013 უმცირესობები	32	60	5	3
აფხაზთან	2009	79	18	3	0
	2011	76	21	3	0
	2013 ქართულენოვნები	81	16	2	1
	2013 უმცირესობები	44	48	5	4

		მოვუწონებდი	არ მოვუწონებდი	არ ვიცი	უარი პასუხზე
აზერბაიჯანელ თან	2009	83	15	3	0
	2011	79	19	3	0
	2013 ქართულენოვნი	80	18	2	1
	2013 უმცირესობები	79	19	2	0
ებრაელთან	2009	81	16	3	0
	2011	84	14	2	0
	2013 ქართულენოვნი	79	18	2	1
	2013 უმცირესობები	30	62	4	4
ოსთან	2009	77	20	3	0
	2011	74	23	3	0
	2013 ქართულენოვნი	78	20	2	1
	2013 უმცირესობები	42	50	6	2
თურქთან	2009	80	17	3	0
	2011	76	22	3	
	2013 ქართულენოვნი	77	21	2	1
	2013 უმცირესობები	67	31	2	0
სომეხთან	2009	76	20	3	0
	2011	72	25	3	0
	2013 ქართულენოვნი	74	23	2	1
	2013 უმცირესობები	41	53	3	3
ირანელთან	2009	76	21	4	0
	2011	71	26	3	0
	2013 ქართულენოვნი	72	25	3	1
	2013 უმცირესობები	44	53	3	0